

DPN 6884

देवी माहात्म्य DEVI MĀHĀTMYA

Title :

Run. No. 7609

Cat. No.

Micro. No.

Subject महात्म्य Mahatmya

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt.- New. / Maith.- New. / New.- Nep. /

Size in cms. 7.5 x 19.0

Folios 109

Lines (in a page) 5

Compl. / Incompl.

(Missing 10-11)

Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor

सुगतदास तुलाधर

Date: NS / SS / VS / KS 1697

Ruler / place

Sugata Dasa Tuladhar

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

Material : palmleaf / paper / thyasaphu /

Condition : fine / damaged by worms, rats, water / smoke

Beginning, colophon, post-colophon :

Begin (महा. श्री) गणपतये ॥ ॥ गणपतिश्च हे रम्बं विद्मि राजो विनायकं
देवीपुत्रं महातेजं महाबल पराक्रम ॥ ॥ P.T.O.

अर्गल स्तुति

जयन्ती मंगला काली भद्रकाली कपालिनी
दुर्गा क्षमा शिवा ध्यात्री स्वाहा स्वधा नमोस्तुते ॥ १ ॥

इति श्री मार्कण्डेय पुराणे सावर्णिक्के मत्वरे देवी माहात्म्ये हरिहर
ब्रह्मा विरचितं देव्याः कवचमिति सम्पूर्णा ॥ Folio - 16.

Col. लिखितं मया ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा क्षम्यता पण्डितो जनाः ॥
स्वास्ति श्री शाक्ते १६९७ माघ मासे शुक्लपक्षे द्वादश्यान्तिथौ ॥ बृहस्पति
वासरे संपूर्णा लिखितं मिदं ॥ ॥

15

90

25

0

5

10

15

20

25

15

10

5

मानदाम सुगत दामया संकलनं
भाषा सफु-कथियात उपहार

श्री गणेशाय नमः
श्रीः ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

5

10

15

20

25

गणपतये॥ ॥ गणपतिश्च देवस्य विष्णुराज्ञो विनायकः ।
 वापुत्रं महातेजं महाबलपराक्रमं ॥ महोदरं नहाकायं मेकदंष्ट्रं
 जाननं श्वेतवर्णं महादीर्घं त्रिनेत्रं गणनायकं ॥ अक्षमालास्यदंत
 च्चक्षुराकरसंस्थितं पशुमौदकपात्रं च ॥ वामहस्ते विधारिणं
 ॥ नानापुष्परतं देवं नानागन्धानुलेपितं ॥ नागयज्ञोपवीतांगं ना

मानसं गुणं मानसां संकल्पं
 वासां मन्त्रं नृपयाम उग्रहर ।

नाविष्टिविनाशनां ॥ देवासुरमनुष्यानां सिद्धिगन्धर्वसेवितं ॥ त्रैलोक्यं
 कविप्रहृत्तरि मास्वाहं नमोस्तुते ॥ ॥ इति श्रीगणपतिस्तोत्रं स
 माप्तं ॥ ॥ अथ पार्थक्ये यथादिमते ॥ अर्गलं कीलकं चादौ प
 ठित्वा कवचं पठेत् ॥ अर्गलं हृदये यस्य तथानर्गलमानसौ ॥ कील
 कं हृदये यस्य स कीलिततनोरथः ॥ कवचं हृदये यस्य स वज्रक

वचीसुखी॥ ॥अथार्गलस्तुतिः॥ ॥मार्कण्डेयउवाच॥ जयंतीमंगला
काली. भद्रकाली कपालिनी. दुर्गाक्षमाशिवाधायी. स्वाहास्वधानमोः
स्तुते॥ १॥ मधुकैटभविज्ञावि. विधात्रिवरदेनमः। रूपन्देहिजयन्दे
हि. यशोदेहिद्विषंजहि॥ २॥ महिषासुरनिनीशि. धूम्राक्षस्पविम
हिनि। रूपन्देहिजयन्देहि. यशोदेहिद्विषंजहि॥ ३॥ चण्डपुण्ड्रवधे

देवि. रक्तबीजविनाशिनि। रूपन्देहिजयन्देहि. यशोदेहिद्विषंजहि
॥ ४॥ शुंभश्रेवनिशुंभश्च. सर्वदैत्यनिपातिनि। रूपन्देहिजयन्दे
हि. यशोदेहिद्विषंजहि॥ ५॥ वन्दितांघ्रियुगेदेवि. देविसोभाग्य
दायिनि। रूपन्देहिजयन्देहि. यशोदेहिद्विषंजहि॥ ६॥ अचिंत्यरू
पचरिते. सर्वशत्रुनिवारिणि। रूपन्देहिजयन्देहि. यशोदेहिद्वि

षंजहि॥७॥ नतेभ्यः सर्वदा भक्ता चण्डिके दुरिताघह । रूपन्देहि
जयन्देहि यशोदेहि द्विषंजहि॥८॥ स्तवशोभा किं पूर्वत्वां चण्डिके
आधिनां जनि । रूपन्देहि जयन्देहि यशोदेहि द्विषंजहि॥९॥ चण्डि
के सततं येत्वा मर्चयंती रुभक्ति तः । रूपन्देहि जयन्देहि यशो
देहि द्विषंजहि॥१०॥ देहि सोभाग्यमारेण्यं देहि देवि परं सुखं रूपं

देहि जयन्देहि यशोदेहि द्विषंजहि॥११॥ विधेहि देवि कल्याणं विधे
हि विपुलांश्रियं रूपं देहि जयन्देहि यशोदेहि द्विषंजहि॥१२॥ विधे
हि द्विषतां नाशं विधेहि बलमुच्चकं रूपन्देहि जयन्देहि यशोदेहि
द्विषंजहि॥१३॥ सुरा सुराशिरोरत्न निघृष्टचरणान्भुजे । रूपन्देहि
जयन्देहि यशोदेहि द्विषंजहि॥१४॥ विद्यावंतं यशोवतां लक्ष्मीव

नंजनं कुरु। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि धर्मं जहि ॥ १५ ॥ देवि प्रच
ण्डोर्दण्ड दैत्यदर्पविनाशिनि। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्वि
धर्मं जहि ॥ १६ ॥ प्रचण्ड दैत्यदर्पघ्ने चण्डिके प्रणताय मे। रूपं देहि
जयं देहि यशो देहि द्विधर्मं जहि ॥ १७ ॥ चतुर्भुजे चतुर्वक्त्रे संकृते
परमेश्वरि। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विधर्मं जहि ॥ १८ ॥ कृष्ण ४

न संकृते देवि शम्भुभक्तात्त्वमात्मके। रूपं देहि जयं देहि यशो दे
हि द्विधर्मं जहि ॥ १९ ॥ हिमाचलसुतानाथ संकृते परमेश्वरि। रूप
ं देहि जयं देहि यशो देहि द्विधर्मं जहि ॥ २० ॥ इन्द्रानीपति सद्भावपू
जिते परमेश्वरि। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विधर्मं जहि ॥ २१ ॥
देवि भक्तजनोद्धार दत्तानन्दोदयामिके। रूपं देहि जयं देहि य

शोदेहि द्विषं जहि ॥ २२ ॥ पत्नी मनोहरा देहि मनोवृत्तानुसारिणी
। तारणी दुर्गसंसारः । गरस्य कुलोद्भवा ॥ २३ ॥ इदं स्तोत्रं पठित्वा
तु महास्तोत्रं पठ्य ॥ सच सप्तशती सुखा वरमाप्नोति संपदं ॥
॥ २४ ॥ शुभं गतं तति ॥ ॥ अथ कीलकस्तुतिः ॥ ॥ मार्कण्डेय
उवाच ॥ विशुद्धज्ञानदेहाय त्रिदेवी दिवाचक्षुषे । श्रियः प्राप्तिः

निमित्राय नमः सोमार्द्धधारिणे ॥ २ ॥ सर्वमेतद्दिनायस्तु मंत्राणां
मभिकीलकां सोपिक्षेममवाप्नोति सततं जायते परः ॥ ३ ॥ सिद्धं
पुत्रादनादीनि वस्तुनिसकलान्यपि । एतेनस्तु वतां देवास्तोत्रं
देन सर्वदा ॥ ३ ॥ नमंत्रनौषधंतत्र न किंचिदपि विधीते । विना जाये
नासिद्धिः सर्वमुच्चाटनादिकं ॥ ४ ॥ समग्रा अपि सत्स्यति लोकं

कामिमांरुर। कृतानि मत्रयामासः सर्वमेवमिदं शुभां॥ ५॥ सोत्रवे
 चण्डिकायास्तु यच्चगुह्यंचकारसः। समप्रातिपुण्येन तांयथाव
 न्नियंत्रणां॥ ६॥ सोपिदो ममवाप्नोति सर्वमेवनशंसयः। कृष्णाया
 म्वाचतुर्दश्या मष्टम्यांवासमाहितः॥ ७॥ ददाति प्रतिगृह्णाति नाः
 न्ययेषाप्रसिद्धाति। इत्यंरूपेण कीलेन महादेवेनकीलितं॥ ८॥

योनिः कीलांविधायै नां नित्यं जपतिसस्त्रं। ससिद्धः समणः सोपि
 गन्धर्वो जायतेवने॥ ९॥ नचैवाप्यटतस्तस्य भयंकापि हिजायते। ना
 पमृत्युवशंयाति ततोमोक्षमवाप्नुयात्॥ १०॥ सात्वाचारं कृत्वा
 कुर्वाणो विनश्यति। ततोसात्त्वैव सपन्नमिदं शारभ्यत बुधः॥ ११॥
 सोभ्याग्यादिचयत्किंचिद्दृश्यते ललनाजने। तत्सर्वं त्वत्प्रसादेनः

तेन जाप्यमिदं शुभं ॥ १२ ॥ शनैस्तु जाप्यमाने स्मिन् स्तोत्रे संपन्निरुच्चैः
कैः ॥ भवत्येव स मयापि ततः प्रारभ्य मेव तत् ॥ १३ ॥ ऐश्वर्यं यत्पुसा
देन सौभाग्यं राग्यसंपदः ॥ शत्रुहानि परो मोक्षस्तथ ते सानुकिंज
नैः ॥ १४ ॥ चण्डिकां हृदयेनापि यः स्मरेत्स ततं नरः ॥ स्मृत्वा कामान
वाप्नोति हृदि देवा सदा विशेत् ॥ १५ ॥ अग्रतो यं महादेवि कृत्वाः

कीलितकारणानिः कीलं च यथा कृत्वा पठितव्यं समाहितैः ॥ १६ ॥ य
थ संपूर्णं ते देवाः स्नात्वा चैव शुभं भवेत् ॥ शुचिर्देवा महाभक्त्या येना
भीष्टफलं लभेत् ॥ १७ ॥ इति कीलकस्तुतिः ॥ ॥ अथ कवचं ॥ मा
र्कण्डेय उवाच ॥ यद्गुह्यं परमं लोके सर्वरक्षाकरं नृणां यन्न क
स्यचिदाख्यातं तन्मैव वृद्धिपितामह ॥ १ ॥ ॥ श्रीवसोवाच ॥ अस्ति गु

सुतमंविषु. सर्वभूतोपकारकं। देव्यास्तु कवचं पुण्यं तद्गुणधर्मः
हासुने॥२॥ प्रथमं शैलपुत्रीच. द्वितीयं बुधचारिणी। तृतीयं चण्ड
संदाच. कृष्णारुडीचचतुर्थकं॥३॥ पंचमं स्कन्दमातेति घण्टकात्या
यणीतिच। सप्तमं कालरात्रीति महागौरीतिचाष्टमं॥४॥ नवमं सिद्धि
दात्रीच. नवदुर्गाः प्रकीर्तिताः। उक्तान्येतानि नामानि. बुधरागेवम

हातना॥५॥ अग्निना दह्यमानस्तु. शत्रुमध्योगात्तोरणे। विषमे दुर्गमे
चैव. भयात्तः शरणं गताः॥६॥ न तेषां जायते किंचिद्दुःखं भरणसंक
टे। नायदंतस्य पश्चापि. शोकदुःखं भयं न च॥७॥ यैस्तु भक्ता स्मृतान्
न. तेषां मुक्तिः प्रजायते। प्रेतसंस्थानं चासुडा. वारही महिषासना
॥८॥ ऐन्द्री गजसमारुढा. सर्वभरणं भूषिता। लक्ष्मीपद्मासनादे

वी. पद्मरुक्ताहरिप्रिया। वैष्णवी गरुडासना. माहेश्वरी वृषारूढा. कोः
मारी शिखिवारुणा॥ १०॥ वंस्त्रीरुं ससमारूढा. सर्वाभरणभूषिता। ल
क्ष्मीपद्मासना देवी. पद्मरुक्ताहरिप्रिया॥ १०॥ श्वेतरूपधरा देवी. उच्च
री वृषवारुणा। इत्येतामातरः सर्वा. स्सर्वयोगसमन्विताः॥ ११॥ नाना
भरणशोभाद्या. नानारत्नोपशोभिताः। श्रैष्ठ्यैश्च मोक्तिकैः सर्वैः।

र्यहारचलचिभिः॥ १२॥ इन्द्रनीलैर्महानीलैः पद्मरागैश्चुशोभनैः।
दृश्यन्ते रथमारूढा. देव्यः क्रोधसमाकुलाः॥ १३॥ शंखचक्रगदांश
क्तिं. हस्तचक्रमुशलायुधं। खेटकंतोमरंचैव. परशुं पाशमवच॥ १४
॥ कुतायुधंच खड्गंच. सारंगा युधमुत्तमं। खड्गचर्मत्रिशूलंच प
द्मिशं सुदूरंतथा॥ १५॥ दैत्यानां देहनाशाय. भक्तानामभयाय च।

धारयंत्यायुधानीत्यं देवानांच हिताय वै ॥ १६ ॥ नमस्तेस्त महावा
र्ये महाघोरपराक्रमे । महाबले महोत्साहे महाभयविनाशिनि
॥ १७ ॥ त्राहि मां देवि दुःपेक्षे । शत्रूणां भयवर्द्धिनि । प्राच्यां रक्षतु
माहेन्दी । आग्नेयां मेघवाहिनी ॥ १८ ॥ दक्षिणे चैव वाराही । नैऋत्यां
खड्गधारिणी । पतीच्यां वारुणी रक्षे । दायव्यां मृगवाहिनी ॥ १९ ॥

उदीच्यां रक्षे कोवेरी । ईशान्यां मूलधारिणी । उर्ध्वस्त्राणी मे रक्षे
दधस्ताद्वैष्णवी तथा ॥ २० ॥ एवं दशदिशो रक्षे । चापुण्ड्राशिववाह
ना । जयामेचाग्रतः पातु विजया पातु दृष्टतः ॥ २१ ॥ अजिता वाम
पार्श्वे तु । दक्षिणे चापराजिता । शिखां मे द्यौर्निनी रक्षे । इमा उर्ध्वे
व्यवस्थिता ॥ २२ ॥ मालाधरी ललाटे तु । ऊर्वोरक्षे शशस्त्रिनी । त्रि

नेत्राचक्रवौर्मध्ये. यमघण्टाचनारिके ॥ २३ ॥ शंखिनीचक्षुषार्म-
ध्ये. श्रोत्रयोद्धारवासिनी. कपोलौकालिकारक्षे. कर्णमूलेतुशंक-
री ॥ २४ ॥ नासिकायांसुगन्धाच. उत्तरोष्ठेवचर्चिका. मधुरैचाम-
तकला. जिह्वायांचसरस्वती ॥ २५ ॥ दन्तानुक्षुकोमारी. कण्ठम-
ध्येतुचण्डिका. घण्टिकांचित्रघण्टाच. माहाभायाचतालुके ॥ २६ ॥

॥ कामाक्षाचिवुकंरक्षे. द्वाचंमेसर्वमंगला. ग्रीवायांभद्रकालीच. पृष्ठ-
वंशोधनुईरी ॥ २७ ॥ नीलग्रीवावहिकण्ठे. नलिकानलकवरी. खड्ग-
धारिण्युभौस्कंधौ. बाहूमेवजुधारिणी ॥ २८ ॥ हस्तौतुदंडिनीरक्षे. द-
म्बिकाचांगुलिस्तथा. नखांकूलेश्वरीरक्षे. कुक्षोरक्षेत्रलेश्वरी ॥ २९ ॥
॥ सनौरक्षेत्रमाहादेवी. मनःशोकविनाशिनी. हृदयेनलितादेवी.

उदरेऽश्लधारिणी॥३०॥ नाभौ च कामिनी रक्षे. कुक्ष्यं गुह्येश्वरी तथा॥
मेढ्रं च रक्षे दुर्गन्धाः कक्षां भगवती तथा॥३१॥ भूतनाथाय मेढ्रं च दु-
रुसे मेघवारुणा॥ जंघे महावला प्रोक्ता. सर्वकामप्रदायिनी॥३२॥ गु-
ह्ययोर्नारसिंही च पादद्वये च तैजसी॥ पादांगुली श्रीधरी च. पादा-
धरस्थलवासिनी॥३३॥ दंष्ट्राकरालिनी रक्षे. केशांशौ वीर्यकेशिनी

रोमकूपानिको वेरी. त्वचं वागीश्वरी तथा॥३४॥ रक्तमज्जावसा मांसा. न्य-
स्थिमेदांसि पार्वती॥ अंगानि कालरात्री च. पित्तं च मुकुटेश्वरी॥ पद्माव-
ती पद्मकोशे. कफे च्छामणिस्तथा॥ ज्वाला मुखी त्रिज्वाला. अम-
द्याः सर्वसंधिषु॥३५॥ शुक्रं वस्त्राणि मे रक्षे. कृयां कुत्रेश्वरी तथा॥
अहंकारं मनो बुद्धिं. रक्षे नैधर्मधारिणी॥३६॥ प्राणापारणे तथा

वैकालिकः॥४५॥यंयंचिंतयतेकामं.तंतं प्राप्नोतिलीलया।परमैश्वर्यमनुलं.प्राप्नोत्यविकलःपुमान्॥४६॥निर्भयोजायतेमर्त्यःसंग्रामैश्च पराजितः।त्रैलोक्यभवेत्सुखःकवचेनावृतोऽस्त्रियः॥४७॥इदं तु देवाःकवचं देवानामपि दुर्लभं।यःपठेत्सुयतीति नित्यं त्रिसंध्यं श्रद्धया चित्वा॥४८॥देवीकलाभवेत्तस्य.त्रैलोक्ये चापराजितः।जीवेद्वर्षशतं

१४

साग.मपमृत्युविवर्जितः॥४९॥नश्यन्ति व्याधयःसर्वे.लूताविस्फोटः।कादयः।स्थावरजंगमं वापि.कृत्रिमं चापि यद्विष॥५०॥अभिचारिणि सर्वाणि.मंत्रयंत्राणि भूतले।भूचराःखेचराश्चैव.कुलजाश्चापदेजिका॥५१॥सरुजाकुलजामाला.डाकिनीशाकिनीतथा।अंतरीक्षचराद्योरा.डाकिन्यश्च महाबलाः॥५२॥गुरुभूतपिशाचाश्च.यक्षगन्धः

१५

वराक्षसाः। वसराक्षसवेतालाः कुष्मांडाभैरवादयः॥ ५३॥ नश्यन्ति द
र्शनात्तस्य कवचेरुदिसंस्थिते॥ मानोन्नतिर्भवेद्वाज्ञः स्तेजोवृद्धिर्करं प
रं॥ ५४॥ यशोवृद्धिर्भवेत्पुंसः कीर्तिवृद्धिश्च जायते। तस्माज्जपेत्सदा भः
क्त्वा कवचं कामदं सुने॥ ५५॥ जपेत्सप्तशती चंडीं कृत्वा कवचमादित
ः। निर्विघ्नेन भवेत्सिद्धिः। अष्टिजपसद्भवा॥ ५६॥ यावद्भ्रमण्डलं धत्ते

स शैलवनकाननं। तावन्निष्ठुति मेदिन्याः संततिः पुत्रपौत्रकी॥ ५७॥
प्राप्नोति परमस्थानं यत्सुरैरपि दुर्लभं। प्राप्नोति पुरुषोत्तमं महामा
या प्रसादतः॥ ५८॥ तत्पदं समवाप्नोति यावदाहुतसंभवं। वसुधा
त्रिमितं स्येत कवचं वज्रसंमिता॥ ५९॥ त्रिसंध्यं कीर्तयेद्यत्कृत्वा प्राप्नोति
परमां गतिं॥ ६०॥ इति श्री मार्कण्डेय पुराणे सावर्णि के सावर्णि के म

२०
१५
१०
तरे देवी माहात्म्य हरिहर वृत्ताविरचितं श्री देव्याः कवचमिति संपूर्णम् ॥
॥ अस्य श्री चण्डिका सप्तशती पृथग्वचरित्रस्य वृत्ताविरचितः महाकाली दे
वता गायत्री छन्दः नन्दजाशक्तिः रक्तदन्ति कावीजं अग्निस्तत्त्व श्री महाका
ली प्रीत्यर्थं नये विनियोगः ॥ ८ ॥ गणेशाय नमः ॥ सावर्णिः सूर्यतनू
या योमनुः कथ्यते सुप्रशान्तिशामयत इत्यन्ति विस्तराद्भूतममम् ॥ ९ ॥

५
महामाया नुभावेन यथा मन्त्रनराधिपः सवभूवमहाभागः सावर्णिः
स्तनयोरवेशः ॥ १ ॥ स्वरोचिषे तरे सुवैः चैत्रवंशसदुद्भवः सुरथो नाम राजा
भूत्समस्तोक्षिति मण्डले ॥ २ ॥ तस्य पादयुतः सम्यक् प्रजापुत्रानिवार
सान् वभूवुः शत्रवो भूपाः कोलाविधं सिनस्तथा ॥ ३ ॥ तस्य तैरभवदु
द्भमतिप्रवलदण्डिनः नूनैरपि शतैर्युद्धे कोलाविधं सिभिर्जितः ॥ ४ ॥

ततः स्वपुरमायातो निजदेशाधियोभवता आकांतः समस्तभागास्ते
स्तदाप्रवृत्तारिभिः ॥६॥ अमात्यैर्वलिभिर्दुष्टैर्दुर्वलस्य दुरात्मभिः। तन
येस्तु महावीर्यैर्वैरिपक्षवशंगतैः ॥७॥ कोषोवलचापहृतं तत्रापि स्व
पुरे ततः। ततो मृगयायाजेन हतस्वाम्यः सभूयति ॥८॥ एकाकीरुय
मारुह्य जगाम गरुडं वनं। सतत्राश्रममदासी द्विजवर्यस्य मेधसः ॥

॥९॥ प्रशांतश्चापदाकीर्ण मुनिशिष्यो पश्योभितः। तस्थौ कंचित्सकालं च
मुनिना तेन सह कृतः ॥१०॥ इतश्चेतश्च विचरंस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे। सोऽचि
नयन्नदा तत्र ॥११॥ ममत्वाकृष्टयो न सः ॥१२॥ ममत्वं चाभयत्नस्य प्रयुक्तं
विष्णुमायया। कथं नु वर्तते राज्यं वलादपहृतं परैः ॥१३॥ मत्पूर्वैः पा
तं पूर्वमया हीनं पुरहितं। मद्भृत्यैस्तैरसहृतेर्धर्मतः पाल्यते न वा ॥

॥२३॥ न जाने सप्रधानो मे. शूररुक्ती सदा मदः। मम वैरिवशं यातः कान्
भोगावुपलभ्यते ॥२४॥ ये ममावुगतानि त्वं प्रसादधनभोजनैः। अनु
वृत्तिं कुर्वन्त्येद्य कुर्वन्त्यमसीभृतां ॥२५॥ असम्यग्वायशीलैस्तैः कुर्व
द्भिः सततं वयं। संचितः सैति दुःखेन क्षयं को घोगमिष्यति ॥२६॥ मम
भाष्यविरासेऽप्युवाच तीव्रशेभनुः। सद्भानि त्वगसिद्धिं न्यस्य

२६

कं प्रतिमास्त्रियः ॥२७॥ एतज्ज्ञान्यञ्च सततं चिंतयामास पार्थिवः। तत्र वि
प्राश्रमाभ्यासे वैश्यमेव दर्शयः ॥२८॥ स पृष्टस्तेन कस्त्वं भो. हेतुश्चा
गमनेत्रकः। स शोक इव कस्मात्त्वं दुर्मना इव लक्ष्यसे ॥२९॥ तस्मात्त
स्मिभ्यंते यत्ने मनसि वर्तते। भयमत्र न ते यस्ति यः शोकः स च न क
ति ॥३०॥ इत्याकर्ण्य वचस्तस्य भूयतेः प्रणयोदितं। प्रत्युवाच स तं वै

२०
१५
१०
५
०
२० २५ ३०
श्वः पश्यावनतो नृपं ॥२१॥ ॥ वैश्वदेवाच ॥ समाधिर्नाम वैश्वदेवः
मुत्पन्नो धनिनां कुले । पुत्रदारैर्निरस्तश्च धनलोभादसाधुभिः ॥२२॥
॥ विहीनः स्वजनैर्दारैः पुत्रैरादायमेधनं । वनमभ्यगतो दुःखी निर-
स्तश्चाप्तवधुभिः ॥२३॥ सोऽहं न वेद्मि पुत्राणां कुशलाकुशलात्मिकां
। प्रवृत्तिं स्वजनानां च दाराणां चात्र संस्थितिः ॥२४॥ किं नु ते पांशुदं २५

क्षेमः मक्षमं किं नु सांपत् । कथं ते किं नु सद्गताः दुर्वृत्ताः किं नु मे सुताः ॥
॥२५॥ ॥ राजोवाच ॥ ये निरस्तो भवान् लुब्धैः पुत्रदारादिभिर्जनैः ।
तेषु किं भवतस्त्वेह मनुवद्भाति मानसां ॥२६॥ ॥ वैश्वदेवाच ॥ एवमेत-
द्यथा प्राह भवान् सम्यक्तं वचः । किं करोमि न वद्भाति मम निष्ठुरतां म-
नः ॥२७॥ येऽसत्यं जपित्स्त्वेह धनलुब्धैर्निराकृतः । पतिस्वजनहार्दः

च हृदि ते खेव मे मनः ॥ २८ ॥ किमेतन्नाभितानामि जानन्नपि महामते
। यत्प्रेमप्रवणं चित्तं विमुक्तं खपि वन्द्यम् ॥ २९ ॥ तेषां हृते मे निःश्वासा
दौर्मनस्यं च जायते । करोमि किं यत्नमन सोऽद्य प्रीतिरुनिष्टुरा ॥ ३० ॥
मार्कण्डेय उवाच ॥ ततस्तौ सहितौ विप्र तं तु निःसमुपस्थितौ । समाधि
नाम वैश्योऽसौ सच पार्थिव सन्नमः ॥ ३१ ॥ कृत्वा तु तौ यथान्यायं यथाह

नेन सन्निदं । उपविष्टौ कथाः काश्चि चक्रतुर्वैश्यपार्थिवौ ॥ ३२ ॥ ॥ राज्ञो
वाच ॥ भगवंस्त्वामहं प्रष्टुमिच्छाम्येकं वदस्व ततः । दुःखाय यन्मे मनसः
स्वचिन्ता यत्नतां विना ॥ ३३ ॥ ममत्वं ममराज्यस्य राज्यांगेऽखिलेऽपि
। जानतोऽपि यथाज्ञस्य किमेतन्मुनिसन्नमा ॥ ३४ ॥ अयं च निकृतः पुनैर्दा
रेभ्यस्तथोक्तिः । स्वजनेन च संत्यक्तः सोऽहं हृदि तथाप्यति ॥ ३५ ॥ ए

वमेव तथा हंच द्वावप्यत्यंतदुःखितौ। दृष्टदोषेपि विषये मम कष्टमा
नसौ॥३६॥ तत्केनैतन्महाभाग यन्मोहो ज्ञानिनोरपि। ममास्पृशं भवत्ये
षा विवेकांश्च स्पृशता॥३७॥ ॥ कश्चिद्वाच॥ ज्ञानमस्ति समस्तस्य
जंतोर्विषयगोचरे। विषयश्च महाभाग ज्ञातिश्चैव पृथक् पृथक्॥३८॥
॥ दिवाभाः प्राणिनः केचिद्वात्रावधास्तथापरे। केचिद्दिवा तथा रात्रौः

३९

प्राणिनस्तुल्यदृष्टयः॥३९॥ ज्ञानिनो मनजाः सत्यं किंतु ते न हि केवलं॥
यतो हि ज्ञानिनः सर्वे पशुपक्षिमृगादयः॥४०॥ ज्ञानं च तन्मनुष्याणां य
त्रेष्वां मृगपक्षिणां। मनुष्याणां च यत्रेष्वां तुल्यमन्यत्र यो भयोः॥४१॥
ज्ञानेपि सति पश्येता न्यतगांश्चावचंचुषु। कणमोक्षादृतामोहात्पी
डामानानपि क्षुधा॥४२॥ मानुष्या मनुजया युसाभिलाखाः सुतान्य

ति। लोभाद्यत्पुपकाराय नन्वेते किन्नपश्यसि॥४३॥ तथापि ममतामर्त्त
मोहगर्भे निपातिताः। माहमायाप्रभावेन संसारस्थितिकारिणः॥४४॥
॥ तन्नात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्राजगत्पतेः। माहमायाहरे श्रेष्ठा त
यासंमोह्यते जगत्॥४५॥ ज्ञानिनामपि चेतांसि देवी भगवती हि सा।
वत्सादाकृष्य मोहाय माहमायाप्रयच्छति॥४६॥ तथा विशृज्यते विश्वं

२२

जगदेतच्चराचरं। सैषा प्रसन्नावरदा नृणां भवति मुक्तये॥४७॥ सा विद्या
परमा मुक्ते हेतुभूता सनातनी। संसारबंधहेतुश्च सैव सर्वेश्वरेश्वरी॥४८॥
॥ राजोवाच॥ भवत्का हि सा देवी माहमायेति यां भवान्। बुवीतिक
थमुत्पन्ना सा कर्मस्याश्च किं हि ज॥४९॥ यत्स्वभावाच्च सा देवी यत्स्वरू
पाय दुद्रवा। तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि तन्नो ब्रूस्व विदां वर॥५०॥ ऋषिर्हवाच

॥ नित्यैव सा जगत्सृजिस्तया सर्वमिदं ततं । तथा पितृसमुत्पत्तिर्वैकुण्ठाग्र
यतां ममा ॥ ५१ ॥ देवानां कार्यसिद्ध्यर्थं मा विभवं नित्यायदा । उत्पन्नैर्नित
दालोके सानित्याप्यभिधीयते ॥ ५२ ॥ योगनिद्रां यदा विष्णुर्जगत्पकारं
वीकृते । आसीत् शेषमभजत्कल्याणं ते भगवांस्तुभुः ॥ ५३ ॥ तदा द्वावसु
रौ द्यौरो विख्यातो मधुकैटभौ । विष्णुकर्णमलोद्भूतौ हतुं वृक्षाणमुद्यतौ

२३

सनाभिकमले विष्णोः स्थितो वृक्षापजापतिः । दृष्ट्वा तावसुरौ चो गौः प्रसुप्तं च
जनार्दनं ॥ ५४ ॥ तुष्टाव योगनिद्रांता मेकाग्रहृदये स्थितः । विबोधनार्थं य
हरेर्हरिनेत्रकृता लयां ॥ ५५ ॥ ॥ वृक्षोवाच ॥ विश्वेश्वरी जगद्वात्री । स्थिति
संहारकारिणी । त्वोमिनिद्रां भगवती । विष्णोरतुल्यतेजसः ॥ ५६ ॥ त्वं स्यासि
त्वं स्वधा त्वं हि वषट्कारस्वरामिका । सुधात्वमक्षरे नित्ये त्रिधामा त्रात्मिका

स्थिता ॥ ५८ ॥ अर्द्धमात्रास्थितानित्या. पातुञ्चायाविशेषतः। त्वमेव सात्त्व
सावित्री. त्वंदेविजननीपरा ॥ ५९ ॥ त्वयैतद्वार्थतेविश्वं. त्वयैतत्सृज्यतेजगत्
। त्वयैतन्पाल्यतेदेवि. त्वमत्संपतेचसर्वदा ॥ ६० ॥ विसृष्टीसृष्टिरूपात्वं. स्थि
तिरूपाचपालने। तथासंहतिरूपांते. जगतोस्पजगन्मयो ॥ ६१ ॥ महाविद्या
महामाया. महामेधामहास्मृतिः। महामोहाचभवती. महादेवीमहासुरी ॥ २४

॥ ६२ ॥ महांसांसीमहांवीरां. महांसिंहकंतेभ्यःसंरागां. महांकांशांमहांचण्डी. म
हांदेवांनुंसेविनी ॥ ६३ ॥ षड्भुजैर्वचसर्वस्य. गुणत्रयविभाविनी। कालरा
त्रिर्महारात्रि. मोहरात्रिश्चदरुणा ॥ ६४ ॥ त्वंश्रीत्वमीश्वरीत्वंद्री. त्वं बुद्धिर्वी
धलक्षणा। लज्जापुष्टिस्तथातुष्टि. त्वं शांतिः क्षांतिरेवच ॥ ६५ ॥ खड्गिनी
शूलिनी घोरा. गदिनीचक्रिणी तथा। शंखिनीचापिनी वारणा. भुशुख्डीपरि

चि२

घायुधा॥६६॥सौम्यासौम्यतराशेषःसौम्येभ्यस्त्वतिसुन्दरी।परापराणांप
रमात्वमेवपरमेश्वरी॥६७॥यच्चकिंचित्कंदैस्तत्सदसदाखिलात्मिके।त
स्यसर्वस्याशक्तिःसात्त्विकंस्तुयसेतदा॥६८॥ययात्वयाजगत्सृष्टाजग
त्पातार्त्तियोजगत्।सोपिनिद्रावशं नीतःकत्वांस्तानुमिहेश्वरः॥६९॥वि
ष्णुःशरीरगृहणमहमीशानएवच।कारितास्तोयतोतत्त्वांकःस्तोतुंशक्ति

२५

मान्भवेत्॥७०॥सात्वमित्यंप्रभावैःस्वैरुदारैर्देविसंस्तुता।मोहयेतोड
राधर्षावसुरोमधुकैटभो॥७१॥प्रबोधंचजगत्त्वामीनीयतामच्यतोऽन्य
प्रबोधश्चक्रियतामस्यरुंतुमेतोमहासुरो॥७२॥॥ऋषिरुवाच॥एवंस्त
तातदादेवीतामसीतत्रवेधसा।विष्णोःप्रबोधनार्थायनिहंतुंमधुकैट
भो॥७३॥नेत्रास्पनासिकावाक्।हृदयेभ्यस्तथोरसः।निर्गम्यदर्शनेतस्थो

वृक्षलोवाक्तजन्मनः॥७४॥उत्तस्थौचजगन्नाथस्तयामुक्तोजनार्दनशय
कार्णवेहिशयनात्ततःसदृशेचतौ॥७५॥मधुकैटभौदुरात्मानावति
वीर्यपराक्रमौ।कोधरक्तेक्षणवर्जुवृक्षाणंजनितोद्यमौ॥७६॥समुत्था
यततस्ताभ्यां।पुपुधेभगवानूरुरि।पंचवर्षसहस्राणिवाक्पुहुरणोवि
भुः॥७७॥पुष्पमानावतिवलोदृष्टान्तदुसुरोत्तमौ।निजविद्यासमानोक्

२६

समुद्भूतमनेतसवौ॥७८॥उवाचविद्यतांमत्तोवरोवांयोभिवांक्षितः॥विरूप
तद्धितोर्वाक्ममवलोक्यमरस्पर॥७९॥तावप्यतिवलोनमत्तोमहामायावि
मोहितो।उक्तवंतौवरोस्मत्तोविद्यतामित्तिकेशवां॥८०॥॥श्रीभगवानु
वाच॥भवेतामद्यमेतुष्टौममवथावुभावपि।किमन्नेनवरेणान्नएताव
द्विवर्तमया॥८१॥॥ऋषिरुवाच॥वंचिताभ्यामितितदासर्वमायाम

यं जगत् विलोक्यताभ्यां गदितो भगवान् कमलक्षणाः ॥ ८२ ॥ श्रीतोस्त
 तव बुद्धेन श्लाघ्यत्वं मत्पुत्रावयोऽत्रावां जहिनयं त्रोवी सलिलेन परि
 श्रुता ॥ ८३ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ तथेत्पुक्ता भगवता शंखचक्रगदाभृता
 । कृत्वा चक्रेण वैद्विने जघने शिरसी तयोः ॥ ८४ ॥ रुचतुभमममम
 सुस्तातुभौ मधुकैटभौ मधनायद्रयं चोस्वस्वराव्यक्तज नः ॥ ८५ ॥

एवमेवास्मत्पुत्रा वस्त्राण्यसंस्कृतास्वयं । प्रभावमस्या देवास्तु भूयः
 शृणु वदामि ते ॥ ८६ ॥ ॥ इति श्री मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे
 देवी माहात्म्ये मधुकैटभवधोनाम प्रथमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ अथ श्रीम
 धामचस्त्रिस्त्रिंशद्विंशतिर्भूतदेवता उल्लिख्य कन्दः शाकंभरीश
 क्रिः दुर्गावीजं वापुस्तत्त्वं आत्मनः सकलकाममनोरथसिद्ध्यर्थं महान्

२०
 १५
 १०
 स्मिन्प्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ देवासुरमभ्युद्युः पूर्ण
 मरुशतं पुरा । महिषे सुराणां महिषे देवानां च पुरंदरे ॥ १ ॥ तत्रासुरैर्महा
 वीर्यैः देवसैन्यं पराजितं । जित्वा ब्रह्मकलान् देवाः तिष्ठोभूता हिंसुराः ॥ २ ॥ त
 तः पराजिता देवाः पद्मयोनिं प्रजापतिं । पुरस्कृत्य गतास्तत्र यत्रेशगरु
 डध्वजौ ॥ ३ ॥ यथाभूतं तयोस्तद्महिषासुरचेष्टितं । त्रिदशाः कथया

५
 मासु देवाभिभवन् विस्तरं ॥ ४ ॥ सूर्येन्द्रान्यनिलेन्दूनां यमस्य वरुणस्य च
 । अन्येषां चाधिकारान्सर्वमेवाधितिष्ठति ॥ ५ ॥ स्वर्गाम्निराकृताः सर्वे ते
 न देवगणाभुवि । विचरन्ति यथा मर्त्याः महिषेण दुरात्मना ॥ ६ ॥ एतद्दः क
 पितं सर्वं मम रारि विचेष्टितं । शरणं च प्रपन्नाः स्मो वधस्तस्य विचिंत्यः
 तां ॥ ७ ॥ इत्थं निशम्य देवानां वचांसि मधुसूदनः । चकार कोपं शत्रुभ्यश्च

कुटीकुटिलाननौ॥८॥ततोतिकोपघूर्णस्यचक्रिणोवदनात्ततः।निश्चक्रा
ममरुतेजो वस्त्रणःशंकरस्यच॥९॥अन्येषांचैवदेवानांशक्रादीनांशरी
रतः।निर्गतं सुमरुतेजस्तत्रैकांसमगच्छत॥१०॥अतीवतेजसःकूटंज्व
लंतमिवपर्वतं।दृष्टुस्तेसुरास्तत्रज्वालावाप्लदिगंतरं॥११॥अतुलंत
त्रतेजःसर्वदेवशरीरजं।एकस्थंतदभ्रनारीव्याप्ललोकत्रयंदिषा॥

२९

॥१२॥यदभ्रकांभवतेजस्तोनाजायततन्मुखं।याम्येनचाभवन्केशावा
रुवोविष्णुतेजसा॥१३॥सोम्येनस्तनयोर्गुग्मंमध्यंचैन्द्रेणचाभवत्।वारु
णेनचजंधोरुनितम्बस्तेजसाभुवः॥१४॥वस्त्रणस्तेजसापादौतदंगु
चरल्लोकीतेजसा।वस्त्रनांकेरांगुल्यःकोवेरेणचनासिका॥१५॥तस्यास्तदं
त्तेताःसंभृताःप्राजापतेनतेजसा।नयनत्रितयंजज्ञेतथापावकतेजसा

॥१६॥ अथैवसंधयोस्तेजःश्रवणावनिलस्यच। अन्येषांचैवदेवानां सं
भवस्तेजसां शिवा ॥१७॥ ततः समस्तदेवानां तेजोराशिसमुद्भा। तां वि
लोक्यमुदंवापुः रमरामहिषादिताः ॥१८॥ ततो देवा ददुस्तस्यै स्वानि स्वा
यमुपाविश। शूलं शूलादिनिःकृष्य ददौ तस्ये पिनाकधृक् ॥१९॥ चक्रं
च दत्तवान्कृष्णः समुत्पाद्य स्वचक्रतः। शंखं च वरुणः शक्तिं ददौ तस्यै कु

१९

२०

ताशनः ॥ २० ॥ मारुतो दत्तवांश्चापं वाणपूणे तथे सुधीं वज्रमिन्द्रः समु
त्पाद्य कुलिशादमराधिपः ॥ २१ ॥ ददौ तस्यै सरस्वाक्षो घण्टामैरावता
ऋजात् ॥ २२ ॥ कालदण्डाद्यमोदण्डं पाशं चानुपतिर्ददौ ॥ २३ ॥ प्रजापतिश्चा
क्षमालां ददौ वस्त्राकमण्डलं ॥ २४ ॥ समस्तरोमरूपेषु निजरश्मिन्दिवाकर
श ॥ २५ ॥ कालश्च दत्तवान्खड्गं तस्यै चर्मचनिर्मलं ॥ २६ ॥ क्षीरोदश्चामरं हार

२३

लं

मजरेचतथाश्वरे॥ चूडामणिंतथादिव्यं कुण्डलेकटकानिच^{२४}। अर्ध
 चंद्रंतथाशुभं केसरासर्ववाङ्मय॥ नूपुरेविमलौतद्वैवेयकम
 नुत्तमं। अंगुलीयकरत्नानि समस्तास्वंगुलीयुच॥ विश्वकर्मादिदौत
 स्पे परशुचातिनिर्मलं। अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथाभेद्यंचंदनानां॥
 अस्त्रानपंकजांमालां शिरस्युरसिचापराम्। नददज्जलधितस्ये पंक

३१

३१

जंचातिशोभनं॥ हिमवान्वाहनंसिंहं रत्नानिविविधानिच^{२५}। ददावः
 शून्यं सुरया पानपात्रंधनाधिपः॥ शेषश्च सर्वनागेशो महा मणिविभू
 धितो नागहारंददौतस्ये धनेयः पृथिवीमिमां॥ अन्यैरपि सुरैर्देवी
 भूषणैरौपुधैस्तथा। संमानिताननादोऽश्वैः सादृहासंमुकुमुकुः॥ त
 स्थानादेनद्योरेण कस्तनमापरितनभः। अमायतातिमरुता प्रतिशब्दो

३१

महानभूत॥ चुक्षुः सकललोकाः समुद्राश्चकम्पिरे^{३३} चचालव
सुधाचेलुः सकलाश्चमहीधराः॥ जयेति^{३४} मुदा देवाः स्तामचुः सिंह
बाहिनी^{३५} क्षुबुर्मुनयश्चैनां भक्तिनयात्ममर्त्यः॥ इदृशसमस्तं सं
क्षुब्धं वैलोक्य मम रारय^{३६} सन्नद्धाखिलसैन्यास्तैः समुत्तस्थुरुदायुधाः
॥ आः किमेतदिति क्रोधा दाभाष्य महिषासुरः अभ्यधावततंश
३४

३३

इमं शेषैरसुरैर्वृतः॥ सददर्शिततो देवी व्याघ्रलोकत्रयां चिषा^{३७} पा
दाक्रांत्या नतधुवं किरीटोत्थिखितां वरां॥ क्षोभिताशेषपातालां धनुः
ज्योतिस्वनेन त्वो^{३८} दिशो भुजसरस्वेषा समन्ताद्याप्य संस्थितां॥ ततश्च
ववृते युद्धं तया देव्या सुरद्विषां^{३९} शस्त्रास्त्रैर्वज्रधामुक्ते रादीपितदिगंत
रं॥ महिषासुरसेनानी शिशुराख्यो महासुरः युयुत्सामरश्चान्ये
३५ धे

अतुरंगवलाचितः॥ रथानामसुतैः षड्विंशद्दशाख्यो महासुरशोऽयु^{४०}
 धातायुतानां च सहस्रेण महारुतुः॥ पंचसङ्घिनियुतै रसिलोमा
 महासुरैः अयुतानां शतैः षड्विंशद्दशाख्यो युधेरणे गजवाजिस
 हस्रोद्यै रनेकैः पृथिवीनां ग्रीष्मपानीय विमोचयस्य सः ४२
 कालाजयगयातजो सः पञ्चसङ्घिनियुतै रसिलोमा ४३
 वतोरथानां कोद्याच ३३

ॐ काजी काये कः

युद्धे तस्मिन् युधतः॥ वृत्तः कालो रथानां च रणे पञ्चासतासुतैः ४३
 युधे संयुगे तत्र रथानां परिवारितः॥ विडालाख्यो युतानां च पञ्चाश
 द्विरथायुतैः युयुधे संयुगे तत्र रथानां परिवारितः॥ अन्ये च तत्रा
 युतशो रथनागरुयैर्वृताः युयुधुः संयुगे देवा सह तत्र महासुराः ४४
 ॥ कोटि कोटि सहस्रैस्त रथानां दंतिनां तथा हयानां च वृत्तो युद्धे तत्राभून्म
 ४५

हिवासुरः ॥ तोमरैभिर्दिपालैश्च शक्तिभिर्मुशरैस्तथा सुयुधुः सं
युगे देव्या खड्गैः परशुपट्टिशैः ॥ केचिच्च चिक्षुषुः शक्तीः केचित्पाः
शांस्तथा परे देवी खड्गपहारैस्तु ते तारुतुं पचक्रमुः ॥ सापि देवी त
तस्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि चण्डिका लीलेषु वप्रचिह्ने नृभिर्जशस्त्रास्त्रवर्धि
णी ॥ अनायस्त्रानना देवी स्तुयमाना सुरर्षिभिः सुमोचासुरदेहे

सु. शस्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी ॥ सोपिकुडो धुतसटो देव्या वाहनकेशरी
॥ ५० ॥ चचारासुरसैन्येषु वनेष्विव कृताशनः ॥ निष्वाशामुमुचेयांश्च युधा
मानारणे मिका ते एव सद्यः संभृता गणाः शतसरुखशः ॥ सुयुधु
सो परशुभिर्भिन्दिपालासिपट्टिशैः नोशयन्तो सुरगणान् देवी शक्रप
वृंहिताः ॥ अवाद्यन्तपटसान् गणाः शंखास्तथा परे मृदंगांश्च त

थैवान्ये तस्मिन् पुडमहोत्सवे ॥ ततो देवी त्रिशूलेन गदया शक्तिवृ
ष्टिभिः खड्गादिभिश्च शतशो निजघ्नानमहासुरान् ॥ पातयामास
चैवान्यान् घण्टास्वनविमोहितान् त्रिसुरान् भुवि पाशेन बद्ध्वा चान्यान्
कर्षयत् ॥ केचिद्विधाकृतास्तीक्ष्णैः खड्गपातेस्तथापरैर्विपोथिता
निपातेन गदया भुवि शेरते ॥ वेमुश्च केचिदुधिरं सुशूलेन भृशं ह

३५

५६
तस्य केचिन्निपतिता भूमौ भिन्नाः शूलेन वक्षसि ॥ निरंतराः शरीरेद्येण कृ
ताः केचिद्वरणजिरे सितानुकारिणः प्राणान् मुमुचुस्त्रिदशार्दनाः ॥
केषांचिद्वाहवश्विन्नाः श्विन्नपीवास्तथापरैः शिरांसिपेतुरन्येषा मन्ये मध्य
विदारिताः ॥ विच्छिन्नजंघास्त्वपरैः पेतुरुर्व्यामहासुराः एकवाहूक्षि
चरणाः केचिद्देव्याद्विधाकृताः ॥ द्विन्येपि चान्ये शिरसि पतिताः पुनरु

स्थिता कवंधायुधुर्देव्या गृहीतपरमायुधाः ॥ ६४ ॥ ननु तु श्चापरेतत्र
 युद्धे तर्था लयाश्रिता कवंधाश्चिन्नशिरसः खड्गशक्त्यष्टिपाणयः ॥ ६५ ॥
 तिष्ठतिष्ठेति भाषतो देवी मन्ये महासुरा न तिष्ठतिष्ठेति चेवोक्ता देव्याय
 मुधिरैस्त्वधो ॥ ६६ ॥ पातितैरथ नागाश्चै रसुरैश्च वसुध्वरा ॥ अगम्यासा
 भवन्तत्र यत्राभूत्समहारणः ॥ ६७ ॥ शोणितौघा महानदाः सद्यस्तत्र प्र

३६

स्रस्ववुः । मध्ये चासुरसेन्यस्य वारणासुरवाजिनां ॥ ६८ ॥ क्षणेन तन्महांसै
 न्यः मसुराणां तथा चिका । निन्येक्षयं यथा वहिः स्तृणदाहमहाचर्या ॥ ६९ ॥
 ॥ सच सिंहो महानादः मुत्तजभुतकेशरः । शरीरेभ्यो मरारीणाः मस्तनिव
 विचिन्वति ॥ ७० ॥ देव्या गणेश्वरैस्तत्र कृतं युद्धं तथा सुरैः । यथैषां तुष्टु बुर्दे
 वाः पुष्पवृष्टिमुचोदिवि ॥ ७१ ॥ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके म

चत्तरेदेवीमाहात्म्ये महिषासुरसैन्यवधोनामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥
ऋषिरुवाच ॥ निरुन्यमानं तसैन्यं मवलोक्य महासुरः । सेनानिश्चिद्वरः
कोपाद्ध्ययो योद्धुमथासिकां ॥ १ ॥ स देवीं गारवर्षेण ववर्ष समरे सुरः ।
यथा मेरुगिरेः शृंगं तोयवर्षेण तोयदः ॥ २ ॥ तस्य कृत्वा ततो देवी लील
येव शरोत्करान् । जघान तुरगान् वाणैः यन्तारं चैव वाजिनां ॥ ३ ॥ चिच्छेद

३७

च धनुः सद्यो ध्वजं चाति समुद्रितं । विद्याधं चैव गात्रेषु क्षिन्नधत्वा न मां शु
भैः ॥ ४ ॥ स क्षिन्नधत्वा विरथो रुताश्वो रुतसारथिः । अभधावततां देवी
खड्गचर्मधरो सुरः ॥ ५ ॥ सिंरुमारुभ्यखड्गेन तीक्ष्णधारेण मूर्ध्नि । अ
जघान भुजे सद्यो देवी मयातिवेगवान् ॥ ६ ॥ तस्याः खड्गो भुजं प्राप्य पक्वा
लनृपनन्दन । ततो जगारु मूलं स कोपादरुणलोचनः ॥ ७ ॥ चिक्षेप च

ततस्तत्कृ भद्रकाल्यामहासुरः। जाज्वल्यमानं तेजोभिः रविविम्बमिवाः
 म्वरात् ॥ ८ ॥ दृष्ट्वा तदा पतकूलं देवीशूलममुंचत। तत्कूलं शतधा तेन नी
 तं स च महासुरः ॥ ९ ॥ तेन शूलेन निभिन्नो निपपातमहीतले। हते तस्मि
 न्महावीर्ये महिषस्य च मूपतो ॥ १० ॥ आजगाम गजारूढश्चामरस्त्रिद
 शार्दनः। सोऽपि शक्तिं मुमोचाथ देव्यास्तामचिकादुतं ॥ ११ ॥ कूंकाराभि

३८

हताभूमौ पातयामास निपभी। भग्नां शक्तिं निपतितां दृष्ट्वा क्रोधसमः
 चितः ॥ १२ ॥ चिच्छेप चामरः शूलं वाणैस्तदपि साक्षिनत्। शूलं च विपुलं
 दृष्ट्वा धनुरादाय दानवः ॥ १३ ॥ देवीं सवां रुनां वाणैः सोक्षिनत् कृतनाः
 स्रवः। ततः सिंहः समुत्पत्य राजकुंभांतरस्थितः ॥ १४ ॥ बाहुयुद्धेन यु
 युधे तेनोच्चैस्त्रिदशारिणा युध्यमानो ततस्तोतु तस्मान्नागान्महीग

१४
 तो॥ २॥ युयुधातेतिसंलब्धौ. प्रहारेरतिदारुणैः। ततो वेगात्स्वमुत्प
 त्य निपत्य च मृगारिणा॥ ३॥ करप्रहारेण शिरः श्वामरस्पृष्टकृतं॥ ५॥
 उदग्रश्चरणे देवाङ्गुला वृक्षादिभिर्हृतः॥ ४॥ दत्तमुष्टितले श्वेव
 करालश्च निपातितः शदेवीकुडोगतापात्। शूर्णयामास चोद्धृतं॥ ६॥
 वाक्कलंभिन्दिपालेन. वाणैस्ताम्रंतयाभ्यर्क। उग्रास्पमुग्रवीर्यं च तथे

१५
 वचमहारुनुं॥ १॥ त्रिनेत्राचविश्वलेन जघान परमेश्वरी। विडालस्पासि
 नाकाया. त्यातयामास वै शिरः॥ २॥ दुर्द्धरं दुर्मुखं चाभो. शरैर्निन्येयम
 क्षय। कालं च कालदण्डेन. कालरात्रिरपातयत्॥ ३॥ असिने वासिलो
 मान मद्धिनसारणोत्सवे। एवं संक्षीयमाने तु. स्वसन्धे महिषासुरः॥ ४॥
 ॥ महिषेण स्वरूपेण. चासयामास तानूगणान्। कांश्चित्तुण्डे प्रहारेण

खुरक्षेपैस्तथापरान्॥२३॥लांगुलताडितांश्चान्यान् शृंगाभ्यांचविदारि
 तान्। रसनाविभ्रमेणान्या चुरसान्मानताडयेत्॥२४॥वेगेनकांश्चिदप
 रात्रादेनभ्रमयोगेनच। निश्चासपवनेनान्या न्यातयामासभूतलो॥२५॥
 निपात्यप्रमथानीक मभ्यधावतसासुरः। सिंहंरुतुंमहादेयाः कोपंच
 केततोन्विका॥२६॥सौपिकोपान्महावीर्यः खुरक्षुह्यमहीतलः। शृं

४०

गाभ्यांपर्वतानुच्चांश्चिद्धेपचननादच॥२७॥सौपिकोपान्महावीर्यः। वेग
 भ्रमणविधुर्णः महीतस्यचोशीर्यत। लांगुलेनारुतश्चास्त्रिः। ज्ञावयामा
 ससर्वतः॥२८॥धूतशृंगविभिन्नाश्च खण्डंखण्डंययुर्धनाः। आसानिला
 स्ताः। शतशो निपेतुर्नभसोचलाः॥२९॥इति क्रोधसमाध्यात मपतन्तं
 महासुरं। दृष्ट्वासाचण्डिकाकोपं तद्धधायतत्करोत्॥३०॥साक्षिस्त्रात
 दा

संवेपाशं तन्मवधमहासुरं। तत्पाजमाहिषं रूपं सोपिवद्वोमहाभृधे॥
॥३७॥ ततः सिंहोभवत्सद्यो यावन्नस्पासिकाशिरः। छिनन्नितावत्सुरः
खड्गपाणि रदृश्यता॥३८॥ ततएवाशुपुरुषं देवीचिह्नेदसायकैः। तंखड्ग
चर्मणासार्द्धं ततः सोभून्महागजः॥३९॥ करेणचमहासिंहं तंचकर्ष
जगर्जच। कर्षतस्तत्करं देवी खड्गेननिरहंततः॥४०॥ ततोमहासुरो

४९

भूयो माहिषं कपुरास्थितः। तथैवक्षोभयामास त्रैलोक्यं सचराचरं॥
॥४१॥ ततः कुड्माजगन्माता चण्डिकापानमुत्तमं। पयोपुनः पुनश्चैव
जहासारुणलोचना॥४२॥ नतर्दचासुरः सोपि क्लवीर्यमदोदतः।
विघ्राणाभ्यांचचिक्षेप चण्डिकां प्रतिभूधरान्॥४३॥ साचतामृदितांस्ते
न चूर्णयन्ती शरोत्करैः। उवाच तं मदोदृतं सुखरागाकुलाक्षरा॥४४॥

॥ श्रीदेववाच ॥ गर्जगर्जक्षणं मूढं मधुयावतिवाम्पहं मया त्वयि
रुतेत्रैव गर्जिष्यांत्याशुदेवताः ॥ ३६ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ एवमुक्त्वा स मु-
त्पत्य सारूढातं महासुरं पादेनाक्रम्य कण्ठे च शूलैर्नैनमताडयेत् ॥
॥ ३७ ॥ ततः सोऽपि पदाक्रांतस्तया विजुमुखा ततः ॥ अर्धनिःक्रांत एवासीती-
देवा वीर्येण संवृतः ॥ ३८ ॥ अर्धनिःक्रांत एवासौ युध्यमानो महासुरः ॥ ४२

तया महासिना देवाः शिरश्चित्वा विपातितः ॥ ३९ ॥ त्रिभिस्त्रैव ऋमा-
भ्यां देवाश्चरन्पंकजे निश्चक्राम सखीर्यः सङ्गवर्मधरसुरः ॥ ४० ॥
एवं स मांसिपो नाम ससैन्यः स सुहृद्गणः त्रैलोक्यं मोहयित्वा तु तया
देवा विवाहितः ॥ ४१ ॥ त्रैलोक्ये स दहते मंसिपो विनिपातिते न-
येत्युक्तं तदा सर्वैः स देवा सुरमानुषैः ॥ ४२ ॥ ततो राहा कृतं सर्वं दैत्य

सैन्यं न नाशनत् । परुषं च परजग्मुः सकला देवता गणाः ॥ ४६ ॥ तुष्टुबु
त्तां सुरा देवी । सरुदिव्यैर्महर्षिभिः । जगुर्गन्धर्वपतयो नन्दतुष्टासरा
गणाः ॥ ४७ ॥ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवी
माहात्म्ये महिषासुरवधो नाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥
शक्रादयः सुरगणानि हतेति वीर्येण तस्मिन् सुरात्मनि सुरारिवले च देव्या

४३

। तां तुष्टुबुः प्रणतिनम्रशिरो धरां सा वाग्भिः परुषं पुलकोर्ममचारुदेहा
ः ॥ १ ॥ ॥ देवा उचुः ॥ देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या निःशेषदेव
गणशक्तिसमूहमूर्त्या । तामसिका मखिलदेवमहर्षिपूज्यां भक्त्यानताः
स्मविदधातुशुभानि सानः ॥ २ ॥ यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननन्तो ब्रह्मा
रुश्च न हिवकुमलं वलं च । सा चण्डिका खिलजगत्परिपालनाय नाशा

४४

यचासुभभयस्यमतिकरोतु॥३॥याश्रीःस्वयंसुकृतिनांभवनेखलक्ष्मी
ःपापात्मनांकृतधियांहृदयेषुबुद्धिः।अज्ञासतांकुलजनप्रभवस्यल
जा.तांत्वांनताःसमपरिपालयदेविविद्वां॥४॥किंस्वर्णयामतवरूपम
चित्तमेतत्किंचातिवीर्यमसुरक्षयकारिभूरि।किंचाहवेयुचरिताः
नितवाधुतानि.सर्वेषुदेवसुरदेवगणादिकेषु॥५॥हेतुःसमस्तजग

४४

तांविगुणपिदोषैर्नज्ञायसेहरिहरादिभिरप्यपारा।सर्वाश्रयाखिल
मिदंजदंशभूतमथाकृताहिरमाप्रकृतिस्वमाद्या॥६॥यस्याःसमः
स्तसुरतासमुदीरणेन.तत्प्रियातिसकलेषुदेवि।स्वाहासिवैपितृग
णस्यचतुर्निहेतुःरुद्रार्यसेत्वमतएवजनैःस्वधाच॥७॥यामुक्तिहेतु
रविचिंत्यमहावृताच.अभ्यस्यसेसुनियतेन्द्रियतत्त्वसारैः।मोक्षार्थिभि

मुनिभिरस्तसमस्तदोषैर्विद्यासिताभगवतीपरमाहिदेवि॥८॥ श्रद्धाभि
कासुविमलगर्जुषांनिधानमुज्जीतरम्यपदपाठवतांचसाम्नां। देवीत्रयी
भगवतीभवभावनायवाक्तांचसर्वजगतांपरमार्तिहंत्री॥९॥ मेधासि
देविविदिताखिलशास्त्रसारादुर्गासिदुर्गभवसागरनौरसंगा। श्रीःके
टभारिहृदयेककृताधिवासागौरीत्वमेवशशि मौलिकृतप्रतिष्ठा॥१०॥

४५

ईषत्सहासममलंपरिपूर्णचन्द्रविम्बानुकारिकनकोत्तमकान्तिकान्तं।
अत्यद्भुतंप्रहृतमाप्तरूपातथापि वक्त्रं विलोक्य सदृशमहिषासुरेण
॥११॥ दृष्ट्वा तु देविकुपितं भ्रुकुटीकरालमुद्यच्छांक सदृशकवियत्र
सद्यः। पाणान्मुमोचमहिषस्तदतीवचित्रं कैर्जीवतेरिक्वपितान्नकद
र्शनेना॥१२॥ देविपसीदपरमाभवतीभवायसद्योविनाशयसिकोप

वतीकुलानि। विज्ञातमेतदधुनैवपतस्तमेतन्नीतंवलंसुविपुरंमहिषा
सुरस्य॥१३॥ तेसम्पताजनपदेषुधनानितेषां। तेषांयज्ञांसिनचसीदति
धर्मवर्गः। धन्यास्तएवनिभृतात्मजभृत्यदारः। येषांसदाभ्युदयदाभव
तीप्रसन्ना॥१४॥ धर्माणिदेविसकलानिसदैवकर्मा। एतान्यदृतःप्रतिदि
नंसुहृतीकरोति। स्वर्गं प्रयातिचततोभवतीप्रसादाः। त्रैलोक्येपिकल्

४६

दानवुदेवितेन॥१५॥ दुर्गेस्मताहरसिभीतिमशेषजनोः। स्वस्थैस्मृताम
तिमतीवशुभाददासि। दारिद्र्यदुःखभयरारिणिकात्वद्व्या। सर्वोपकार
करणयसदाद्विज्ञा॥१६॥ अभिरुतैजगदुपैपिसुखंतथैते। कुर्वन्तुनाः
मनरकायचिरायपापं। संग्राममृत्युमधिगम्यदिवंप्रयान्तु। मत्वेतिनृ
नमहिताचिनिहंसिदेवि॥१७॥ दृष्ट्वैवकिन्नभवतीप्रकरोतिभस्म। सर्वा

सुरानरिषु यत्प्रहिलो विशखं लोकाभ्यां तुरिपवोपि हि शस्त्रप्रता. शूथं
मतिर्भवति ते स हि ते सुसाधी ॥ २८ ॥ खड्गप्रहानिकरविस्फुरणैस्तथाग्नेः
श्रुत्वा एकांतिनिर्वहेन दृशो सुराणां । यन्नागता विलयमंश्च मदिन्दुखण्ड
योग्याननंतवविलोकयतांतदेतत् ॥ २९ ॥ दुर्धनवृत्तशमनंतवदेविशी
लं रूपंतथेतदविचिन्त्यमतुल्यमन्यै । वीर्यैश्चरुं त्रिहृतदेवपराक्रमाणां

४७

वैरिष्वपि प्रकृतिर्देवदयात्वयेत्यं ॥ ३० ॥ केनायमाभवतु तस्य पराक्रमस्य
रूपंच शत्रुभयकार्यतिहारि कुत्र । चित्रे कृपासमरनिष्ठुरताच दृष्ट्या त्व
येव देविवरदे भुवनत्रयेपि ॥ ३१ ॥ त्रैलोक्यमेतदखिलं रिषुनाशनेन
तातं त्वया समरमूढनितेपि हत्वा । नीता दिवंसि पुगणाभयमयपास्त
मस्माकमुनीदसुरारिं भवन्नमस्तो ॥ ३२ ॥ श्रुत्वा न पाहि नो देवि पाहि खड्गे

नचासिके। दृष्टास्वनेननः पाहि चापज्यानिस्वनेन च॥२३॥ प्राचां रक्षप
तीचांच चण्डिकेरक्षदक्षिणे। भ्रामणेमानमशूलस्य उत्तरस्यांतये
रि॥२४॥ सौम्यानि यानिरूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते। यानि चात्यर्थं द्यो
राणि तैरक्षास्मांस्तथा भुवं॥२५॥ खड्गशूलगदादीनि यानि चास्त्राणि
तेऽसिके। करपद्मवसंगीनि तैरस्मानक्षसर्वतः॥२६॥ ॥ ऋषिरुवाच

४८

॥ एवं कृता सुरैर्दिव्यैः कुसुमैर्नन्दनोद्भवैः। अर्चिता जगतां धात्री तथा गः
धानुलेपनैः॥२७॥ भक्ता समस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्हृषिकर्षपिता। प्रारुपसादा
सुमुखी समस्तान् प्रणतान् सुरान्॥२८॥ ॥ श्रीदेवुवाच॥ तुष्टास्मितो न
मुखेन तथेवावासाधनेन च। सुरा मां सोपहारेण भक्त्या प्रणतिपूर्वया
॥२९॥ वियतां त्रिदशाः सर्वे यदस्मन्नो हि वां कृतं। ददाम्यहमतिथीत्यास्त

वैरेभिः सुप्रजिता ॥ ३० ॥ महिषो यं महावीर्यो निरुतश्चरणे मया । जगता
मुपकाराय किमन्यद्वशिष्यते ॥ ३१ ॥ कर्तव्यमपर्ययं दुःकरं तं निवेद्य
तां । कश्चिन्मिनसन्देहो भूयोपि रिपुनाशनं ॥ ३२ ॥ ॥ देवा उचुः ॥ भग
वन्पाकृतं सर्वं न किञ्चिद्वशिष्यते । यद्यं निरुतः शत्रु रस्माकं महिषा
सुरः ॥ ३३ ॥ यदि चापि वरो देयः स्वयास्माकं महेश्वरि । संस्मृता संस्मृता त्वं

४३

नो हि सेथाः परमापदता ॥ ३४ ॥ यश्च मर्त्यस्तवैरेभिः स्त्वांस्तोषात्पमलानने ।
शुचिरेकमनाः शान्तो भक्त्या त्रिभुवनेश्वरी ॥ ३५ ॥ तस्य विन्नर्द्धि विभवे ई न
दागदिसंपदा । ऐश्वर्यं विपुलं यच्च मनसा ह्लादकारकं ॥ ३६ ॥ वृद्धये स्म
त्प्रसन्ना त्वं भवेथाः सर्वदा मित्रो पूर्वमेव वरं दद्यादस्माकं वचनात्ततः ॥
॥ ३७ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ इति प्रसादिता देवैर्जगतो र्येतथात्मनः । तथैतु

काभङ्काली नभवात्तर्हिता नृप ॥ ३८ ॥ इत्येतत्कथितं भूपसंहृतासायः
यावत्सा देवी देवशरीरेभ्यो जगन्नयहि तैषिणी ॥ ३९ ॥ पुनश्च गौरी देहा
सा समुद्रता यथा भवत् वधाय दुष्टदैत्यानां तथा शुभनिशुभयोः ॥ ४० ॥
॥ रक्षणाय च लोकानां देवानामुकारिणी ॥ तद्गुणस्य मया ख्यातं यथा व
क्तव्यमिति ॥ ४१ ॥ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावलिके मन्वन्तरे दे

५०

वी माहात्म्ये शकादिकृतिर्नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ अथ श्रीउत्तरचरि
त्रस्य रुद्रऋषिः महासरस्वती देवता अनुष्टुप् सन्तः श्रीभीमाशक्तिः भामरी
बीजं सूर्यतत्त्वं सर्वकामसाध्यं जपे विनियोगः ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ पु
राशुभनिशुभाभ्यां मसुराभ्यां सचीपतेः ॥ त्रैलोक्यं यत्तु भागांश्च हृता म
दवलाभयात् ॥ १ ॥ तावेव सूर्यतांतद्वदधिकारं तथैतद्वां कौवेरमथ

याम्यं च. चक्राते वरुणस्य च॥२॥ तावेव पवनर्द्धि च. चक्रतुर्वद्विकर्म च। त
 तो देवा विनिर्झता. विनिर्झता रूपते॥३॥ इत्युक्तं विनिर्झता संस्योक्तं प्रहरा
 ज्ञाः पराजिता ब्रह्मताधिका रास्त्रिदशा. स्ताभ्या सर्वे निराकृताः॥४॥ तेषु त
 ख्यधृष्टेषु लोकेषु च महीतले स्तानि वै पथिता देत्यानू. तत्र तत्रानयो
 जयते॥५॥ ततो देवाः सहस्रं विभ्राणां मानुषीन्तनुं। विचरु र्वनोराजं

नू. कृशाधमनि सतताः॥६॥ एवं भूवसतो तत्र देवानाममित्युता गत
 मासीन्महाराजं चत्वारिंशद्विभुर्गुणं॥७॥ ततो देवाः सस्युः॥८॥ अस्मत्ता
 समस्य वै। दुर्गं भगवती भया संस्मरन्त्य पराजिताः॥९॥ तथा स्माकं वरोद
 न्ना. यथा पत्न्युत्पत्ता खिला। यथा सा परमाश्रया जगद्वेतय रूपया॥
 भवतां न शयिष्यामि. तक्षणात्परमापदः। सा चण्डी चण्डमासी सा.

इत्युक्तं विनिर्झता संस्योक्तं प्रहरा

स्मरणं दुर्गदं विष्णी ॥ १० ॥ इति कृत्वा मतिं देवा हि मवत्तं न गेश्वरं । जगमुत्तत्र
ततो देवी विष्णु मायां प्रतुष्टु वः ॥ ११ ॥ ॥ देवा उचुः ॥ नमो देव्यै महादेव्यै शि
वायै सततं नमः । नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्मृताः ॥ १२ ॥ रोद्रायै
नमो नित्यायै गोप्यै धात्र्यै नमो नमः । ज्योत्स्नायै चन्द्ररूपिण्यै सुखायै सत
तं नमः ॥ १३ ॥ कल्याण्यै प्रणता मृदोः सिद्धौ कूर्मो नमो नमः । नैर्ऋत्यै भृश

५२

तां लक्ष्म्यै शर्वाण्यै ते नमो नमः ॥ १४ ॥ दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वका
रिण्यै । ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः ॥ १५ ॥ अतिसौम्यायै रोद्रा
यै नतास्तस्यै नमो नमः । नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै नमो नमः ॥ १६ ॥
या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शदिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै
नमो नमः ॥ १७ ॥ या देवी सर्वभूतेषु चेतनेषु भिधीयते । नमस्तस्यै नम

स्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥१६॥ या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थिता
। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥१७॥ या देवी सर्वभूतेषु निद्रा
रूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥१८॥ या देवी स
र्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नम
ः॥१९॥ या देवी सर्वभूतेषु क्रूरारूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै न

५३

मस्तस्यै नमो नमः॥२०॥ या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता । नमस्त
स्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥२१॥ या देवी सर्वभूतेषु तृप्तिरूपेण
संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥२२॥ या देवी सर्वभू
तेषु मोहरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥२३॥
॥ या देवी सर्वभूतेषु अतिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्त

स्येनमोनमः॥२६॥यादेवीसर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्ये
नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमोनमः॥२७॥यादेवीसर्वभूतेषु क्षमा रूपेण सं
स्थिता। नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमोनमः॥२८॥यादेवीसर्वभूते
षु सत्यरूपेण संस्थिता। नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमोनमः॥२९॥
॥यादेवीसर्वभूतेषु क्रुद्धिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमस्त

५४

स्येनमोनमः॥३०॥यादेवीसर्वभूतेषु सिद्धिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्ये न
मस्तस्ये नमस्तस्ये नमोनमः॥३१॥यादेवीसर्वभूतेषु तृप्तिरूपेण संस्थि
ता। नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमोनमः॥३२॥यादेवीसर्वभूतेषु को
धरूपेण संस्थिता। नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमोनमः॥३३॥यादे
वीसर्वभूतेषु मतिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमस्तस्ये नमो

नमः॥३४॥यादेवीसर्वभूतेषु गतिरूपेण संस्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै
 नमस्तस्यै नमो नमः॥३५॥यादेवीसर्वभूतेषु रतिरूपेण संस्थिता नमस्त
 स्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥३६॥यादेवीसर्वभूतेषु धृतिरूपेण सं
 स्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥३७॥यादेवीसर्वभूतेषु
 शान्तिरूपेण संस्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥३८॥

५५

देवीसर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेण संस्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै
 नमो नमः॥३९॥यादेवीसर्वभूतेषु तातिरूपेण संस्थिता नमस्तस्यै न
 मस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४०॥यादेवीसर्वभूतेषु जातिरूपेण
 संस्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४१॥यादेवीसर्व
 भूतेषु प्रज्ञारूपेण संस्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४२॥

यादेवीसर्वभूतेषु

॥४२॥ या देवी सर्वभूतेषु मेधा रूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४३॥ या देवी सर्वभूतेषु चतारु रूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४४॥ या देवी सर्वभूतेषु कीर्ति रूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४५॥ या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥

५६

॥४६॥ या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मी रूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४७॥ या देवी सर्वभूतेषु संध्या रूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४८॥ या देवी सर्वभूतेषु दिवारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥४९॥ या देवी सर्वभूतेषु रात्रिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥५०॥

यादेवीसर्वभूतेषु भीतिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै न
मो नमः॥ ५२॥ यादेवीसर्वभूतेषु रजोरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै
नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५३॥ यादेवीसर्वभूतेषु सत्वरूपेण संस्थिता। नमस्त
स्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५४॥ यादेवीसर्वभूतेषु तमोरूपेण सं
स्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५५॥ यादेवीसर्वभूते

५७

नमो

षु स्मृतिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमः॥ ५६॥ यादे
वीसर्वभूतेषु स्थितिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो
नमः॥ ५७॥ यादेवीसर्वभूतेषु लघुरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै
नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५८॥ यादेवीसर्वभूतेषु नीतिरूपेण संस्थिता। नम
स्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५९॥ यादेवीसर्वभूतेषु दयारूपे

०
15
१०
५
एतसंस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५३॥ या देवी सर्वभूते
षु मायारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५४॥
या देवी सर्वभूतेषु स्वधारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५५॥
या देवी सर्वभूतेषु स्वारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५६॥
या देवी सर्वभूतेषु इन्द्रारूपेण संस्थिता।

५८

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५३॥ या देवी सर्वभूतेषु ज्ञान
रूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५४॥ या देवी
सर्वभूतेषु क्रियारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५५॥
या देवी सर्वभूतेषु विद्यारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ५६॥
या देवी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता। नम

स्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥६७॥ या देवी सर्वभूतेषु पुष्टिरूपे
ण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥६८॥ या देवी सर्वभू
तेषु मातृरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥६९॥
॥ या देवी सर्वभूतेषु पितृरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै
नमो नमः॥७०॥ या देवी सर्वभूतेषु भ्रातृरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नम

५६

स्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥७१॥ या देवी सर्वभूतेषु पुत्रारूपेण संस्थिता
॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमो नमः॥७२॥ या देवी सर्वभूतेषु
पृथ्वीरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥७३॥ या
देवी सर्वभूतेषु जलरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो
नमः॥७४॥ या देवी सर्वभूतेषु तेजरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नम

स्तस्यै. नमस्तस्यै नमोनमः॥७५॥ या देवी सर्वभूतेषु वायुरूपेण संस्थिता
। नमस्तस्यै नमस्तस्यै. नमस्तस्यै नमोनमः॥७६॥ या देवी सर्वभूतेषु नभोः
रूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै. नमस्तस्यै नमोनमः॥७७॥ या देवी
सर्वभूतेषु शब्दरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै. नमस्तस्यै नमोन
मः॥७८॥ या देवी सर्वभूतेषु स्पर्शरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तः

६०

स्यै. नमस्तस्यै नमोनमः॥७९॥ या देवी सर्वभूतेषु रूपरूपेण संस्थिता। न
मस्तस्यै नमस्तस्यै. नमस्तस्यै नमोनमः॥८०॥ या देवी सर्वभूतेषु रसरूपे
ण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै. नमस्तस्यै नमोनमः॥८१॥ या देवी सर्वभू
तेषु गन्धरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै. नमस्तस्यै नमोनमः॥८२॥
या देवी सर्वभूतेषु आंतरिकरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै. नमस्त

स्येनमोनमः॥८३॥यादेवीसर्वभूतेषु.सर्वरूपेणसंस्थिता।नमस्तस्येनः
मस्तस्येनमस्तस्येनमोनमः॥८४॥यादेवीसर्वभूतेषु.मुक्तिरूपेणसंस्थि
ता।नमस्तस्येनमस्तस्ये.नमस्तस्येनमोनमः॥८५॥इन्द्रियाणामधियात्री
भूतानांचाखिलेषुया।भूतेषुसततंतस्ये.व्याघ्रेदेवैनमोनमः॥८६॥चि
तिरूपेणयाकृत्स्न.मेतद्व्याप्यस्थिताजगत्।नमस्तस्येनमस्तस्ये.नमस्तस्येः

स्त

नमोनमः॥८७॥स्तुतासुरैःपूर्वमभीष्टसंश्रया.तथासुरेन्द्रेणदिनेशसेवि
ता।करोतुसानःशुभहेतुरीश्वरी.शुभानिभद्राएषमिहंतुचापदः॥८८॥
यासांप्रतचोद्धतदैत्यतापितै.रक्षाभिरीशाचसुरैर्नमस्यते।याचस्मृतात
क्षणमेवहन्तिनःसर्वापदोभक्तिविनम्रमूर्तिभिः॥८९॥ ॥ऋषिरुवाच
॥एवंस्तवादियुक्तानां.देवानांतत्रपार्वती।स्नातुमभ्याययौतोये.जाह्नवा

नृपनन्दन॥६०॥साववीज्ञानसुरानसुभ्रुर्भवद्विस्तृत्यतेत्रका।शरीरको
षतश्रयाःसमुद्रताववीकृवा॥६१॥स्तोत्रंममैतत्क्रियते।शुभदैत्यनिः
राहतैः।देवैःसमस्तैःसमरे।निशुभेनपराजितैः॥६२॥इत्याकर्ण्यगिरंगौः
री।तामाहशुभगांपुनः।हिमवद्दक्षिणंशृंगं।गत्वांत्वंभारतान्तिकं॥६३॥दे
वकार्यविधायाशु।पश्चादेहिममान्तिकं।आसप्राचततोदेवी।देवैःसरु

६२

विनिर्ययौ॥६४॥शुभादीनसुरानरुत्वा।वीतिंदास्यामिवःसुरा।शरीरको
शाश्वतस्याःपार्वत्यानिःसृतामिका॥६५॥कौशिकीतिसमस्तेषु।ततोत्तो
केषुगीयते।तस्यांविनिर्गतायांतु।कृष्णभूत्सापिपार्वती॥६६॥कालिके
तिसमाख्याताहिमाचलकृताश्रया।अथस्नात्वाययौदेवी।समक्षंसादि
वोकसां॥६७॥नियुज्यकौशिकीस्वागा।संभूतांतपियायवै।अथामिकाः

परं रूपं विभ्रती सुमनोहरं ॥ ६८ ॥ हंतामि तौ महावीर्याः विमुक्ता त्रिदशा
 स्तथा । प्रतप्तो हिमवत्कुंगं सिद्धिचारणसेवितं ॥ ६९ ॥ गभर्क्यक्षचरितः
 मयसरो गणसेवितं । प्रालयशीतलतटं पितुरंकमनुत्तमं ॥ ७० ॥ यत्र प्र
 णतपस्तप्तं पुरा परमदारुणं । मुनिभिर्देवसंघैश्च वृक्षेण च तथा त्म
 ना ॥ ७१ ॥ तत्र गत्वामहादेवी विभ्राण परमं वपुः । डोलक्रीडा पराभूत्वा

६३

जगौ गेयमनुत्तमं ॥ ७२ ॥ तदा त्वादनुकंपासा भूयो रे मे स्वल्कृता । अन्तर्हि
 ताश्च मुनयः सिद्धाश्च परमर्षयः ॥ ७३ ॥ तुष्टुवुर्देवसंघाश्च तत्रस्थाममितप्र
 भां । ततो देवामहाभागा जग्मुस्तैरुष्टमानसाः ॥ ७४ ॥ तस्मिन् गिरिवरे राज
 न् डालामारुज्यकांचनी । नृत्यन्ती चरुसंती च गायन्ती च मुकुर्मुकु ॥ ७५ ॥
 उवाससाचिरंकारं देवानां हितकाम्यया । अथाचिकां परं रूपं विभ्राणां सु

मनोरुहं॥१०६॥ ददर्श चण्डो मुण्डश्च भृत्यौ शुभनिशुभयोः। ताभ्यां शुभाय
 चाख्याता सातीव सुमतोरुहं॥१०७॥ काप्यास्तस्त्री महाराज भाषयन्ती हि मा
 चला नैव तादृक् कचिदपि दृष्टं केन विदुर्नमः॥१०८॥ सायतां काप्यसौ दे
 वी गृह्यतां चासुरेश्वर। यादृष्टपूर्वादेवेषु गन्धर्वेषु रमेषु च॥१०९॥ स्त्री
 रत्नमतिचार्वंगी घोतयन्ती दिशस्त्रिधा नैव देवी न गन्धर्वी नासुरी न च

६४

पन्नगी॥११०॥ दृष्टपूर्वा कचिन्नारी श्रुतपूर्वा पिवाप्रभो त्रैलोक्ये याः सु
 चार्वंग्यो हवभावसमन्विताः॥१११॥ आदाय तिलशस्तासां निर्मिता स्त्री
 तिलोन्नमा तिलोन्नमा सरस्वाणां तिलांशो नैव निर्मिता॥११२॥ धाजः
 ते पर्वतस्यारे डोला मारुह्य कांचनी उनघोडशवर्षे च संपूर्ण नवयो
 वनाः॥११३॥ चतुर्दशानां लोकानां देवतेव विराजते नैव तस्याः पिता मा

ता. नभ्राता न च बांधवाः ॥ ११३ ॥ न चान्ये राक्षसाश्च. सैकातिष्ठति निर्जने।
सा रूपसंपदोपेता. यौवनोन्नमशालिनी ॥ ११४ ॥ सा तु तिष्ठति दैत्यद्व. तां भ
वान्मुमुक्षुमर्हति। यानिरत्नानि सुनैयो. गजाश्चादीनि वै प्रभो ॥ ११५ ॥ त्रैलोक्ये
तु समस्तानि. सांप्रतं भांतिते गृहे। ऐरावतः समानीतो. गजरत्नं पुरंदराः
तः ॥ ११६ ॥ पारिजाततरुश्चायं. तथैवोच्चैः श्रवाह्वयः। विमानहंससंयुक्तः

६५

मेतन्निष्ठिते गणेशे ॥ ११७ ॥ रत्नभूतमिहानीतं. यदासीद्देधसोद्भूतं। निधारे
षमहापद्मः समानीतो धनेश्वरात् ॥ ११८ ॥ किंजल्किनीददौ चाङ्घ्रि. मालामञ्जा
नपंकजां। छत्रं चैवारुणं गेहे. कांचनश्रीवितिष्ठति ॥ ११९ ॥ तथा यस्य नृनवरो
यः पुरासीत्प्रजायते। मृत्योरुत्क्रांतिदानाम. शक्तिरीशत्वयाहता ॥ १२० ॥
पाशः सलिलराजस्य. भ्रातुस्तव परिग्रहे। निशुंभस्याङ्घ्रिजाताश्च. समस्तार

20
15
10
5
नयातयः॥१२२॥ बहिरपि ददौ तुभ्यः मग्निशौचे च वाससी॥ एवं दैत्यद्वरानि
समस्तान्याहूतानि ते॥१२३॥ स्त्रीरत्नमेवाकल्याणी॥ स्वयमेवाभ्युपागताः त्रैः
लोकराज्यादधिका॥ त्वया कस्मान्न गृह्यते॥१२४॥ ॥ ऋषिरुवाच॥ निशः
मेतिवचः शुभः सतदा चण्डमुण्डयोः॥ प्रेषयामास सुग्रीवं दूतं देव्यामहा
सुरः॥१२५॥ इति चेति च वक्तव्या॥ सा गत्वा वचनान्मम॥ यथा चाभ्येतिसंप्री

६६

त्या॥ तथाचार्यं त्वया लघु॥१२६॥ ॥ ऋषिरुवाच॥ सतत्र गत्वा यत्रास्ते शैः
लोहेशेति शम्भो॥ तां च देवी ततः प्राह॥ अक्षणं मधुरया गिरा॥१२७॥ ॥
दूत उवाच॥ देवी दैत्येश्वरः शुभः स्वैर्लोकोपरमेश्वरः॥ दूतो हं प्रेषितस्तेन त्व
त्तकाशमिहागतः॥१२८॥ अत्राहूतास्तः सर्वसुयः सदा देवयोनिषु॥ निः
र्जिता खिलदैत्यारिः स यदाहृष्ट एष्यत॥१२९॥ मम त्रैलोक्यमखिलं॥

ममदेवावशानुगाः। यत्तभागा न हं सर्वा नुपाश्रामिष्टयकपृथक्॥१३०॥
त्रैलोक्ये वररत्नानि मम वक्ष्याम्यशेषतः। तथैव गजरत्नं च हतं देवेभ्यः
हनं॥१३१॥ क्षीरोदमथ नोद्धृतं मश्चरत्नं मयामरैः। उच्चैः श्रवसं संतोत-
त्युलिपत्य समर्पितं॥१३२॥ यानि चान्यानि देवेषु गन्धर्वेषु रगेषु च। रत्न-
भूतानि भूतानि तानि मयैव दशोभने॥१३३॥ स्त्रीरत्नभूतां त्वां देवी लोके

६७

मन्यामहे वयं। सा त्वमस्मानुपागच्छ यतो रत्नभुजो वयं॥१३४॥ मां वाममा-
नुजं वापि निश्चुम्भसुखिक्रमं। भजत्वं चंचलापांगि रत्नभूतासि वैयतः॥
१३५॥ परमैश्वर्यमतुलं प्राप्यसे मत्परिग्रहात्। एतद्बुद्ध्या समालोक्य
मत्परिग्रहतां व्रज॥१३६॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ इत्युक्त्वा सा तदा देवी गंभी-
रांतः स्मिता जगौ। दुर्गा भगवती भद्रा ययेदं धार्यते जगत्॥१३७॥ ॥

श्रीदेवुवाच॥सत्यमुक्तं त्वयानात्र. मिथ्या किंचित् त्वया दितं। त्रैलोक्याधिपतिः
शुंभो. निशुंभश्चापिता दृशः॥१३८॥ किंचित् त्रयत्पुतिज्ञातं. मिथ्या तत्क्रियते क
थं। श्रूयतामल्पबुद्धित्वा. पुतिताया कृता पुरा॥१३९॥ यो मां जयति संग्रामे
यो मे दर्पश्च पोरुति। यो मे प्रतिक्लोल्लोके. समे भर्ता भविष्यति॥१४०॥ त
दा गच्छतु शुंभो त्र निशुंभो वामरासुरः। मां जित्वा किंचिरेण त्र. पाणिं गृह्णा

६८

तु मेलयु॥१४१॥ ॥ इत उवाच॥ अवलिप्त्वा सिमेव त्वं. देवि ब्रूहि ममाग्रतः।
त्रैलोक्येकः पुमांस्तिष्ठे. दग्ने शुंभ निशुंभयोः॥१४२॥ अन्या वाम पिदैत्यानां स
र्वदेवान वै युधि। तिष्ठन्ति संमुखे देवि. किंपुनः स्त्रीत्वमेकिका॥१४३॥ इन्द्राद्या
ः सकला देवा. तास्तूर्येषां न संयुगे। शुंभादीनां कथं तेष्वां. स्त्रीपुयास्पसि सं
मुखं॥१४४॥ सा त्वंगच्छ मयैवोक्ता. पार्श्वं शुंभ निशुंभयोः। केशाकर्षणनिर्दू

त. गौरवामागमिष्यसि ॥ १४५ ॥ ॥ श्रीदेवुवाच ॥ एवमेतद्वलीशुंभो निशुंभ
श्चातिवीर्यवान् किंकरोमि प्रतिसामे यदनालोचितापुरा ॥ १४६ ॥ सत्त्वं गच्छ
मयोक्तं ते यदेतत्सर्वमादृतः तदा चक्षुषु रेखाय सचयुक्तं करोतु यत् ॥ १४७
॥ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्त्रतरे देवीमाहात्म्ये द्रुतसंवा
देनामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ इत्याकर्ण्य वचो देव्याः सद्रुतो

६३

मर्षधरितः समाचष्ट समागम्य दैत्यराजाय विस्तृतात् ॥ १ ॥ तस्य द्रुतस्य तदा
का माकर्ण्य सुराद्रुतः स क्रोधः प्राह दैत्यानां मधिपं धूम्रलोचनं ॥ २ ॥ हे धूम्र
लोचना शुभं त्वं स्वसेन्य परिवारितः तामानय वलाङ्गुष्ठा केशाकर्षण विह्वलां
॥ ३ ॥ तत्परित्राणदः कश्चिद्यदिवोत्तिष्ठते परः सरुतव्यो मरो वापि यक्षोऽग
ध्वर्व एव वा ॥ ४ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ तेनाज्ञं प्रस्ततः शीघ्रं स दैत्यो धूम्रलोचन

॥ वृतः षष्ठासहस्राणां मसुराणां दुतययौ ॥ ५ ॥ सदृष्टातां ततो देवी तुहिना
 चलसंस्थितां जगादोच्चैः प्रयाहीति मूलं शुभनिशुंभयोः ॥ ६ ॥ नचेत्प्रीत्याद्य
 भवती मद्गर्जरसुपैष्यति ततो वलान्नयाम्येष केशाकर्षणविह्वलां ॥ ७ ॥
 ॥ देव्युवाच ॥ दैत्येश्वरेण प्रहितो बलवान् बलसंवृतः कलान्नयसिमाः
 मेवं ततः किंतेकरोम्यहं ॥ ८ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ इत्युक्तः सोभधावता मसु

७०

रोधुसलोचनः ॥ दूँकारेणैव तं भस्मसाञ्चकाराश्विका ततः ॥ ९ ॥ अथ कुर्वं
 हासैन्य मसुराणां तथाश्विका ववर्षसायकैस्तीक्ष्णैः स्तथाशक्तिपरश्वधैः
 ॥ १० ॥ ततो धूतशठः कोपात्कृतवानादं सुभैरवं पपाता सुरसेनायां सिंहो
 देव्याः स्ववारुनः ॥ ११ ॥ कौशित्करप्रहारेण दैत्यानां स्पेनचापराजं आक्रा
 न्ताचाधरेण न्यान् सजधानमहासुरान् ॥ १२ ॥ केषांचित्पातयामास न

रैः कोष्ठानिकेशरी। तथा तल प्रहारेण। सिरांसि कृतवान् पृथक्॥२३॥ विद्धि
नवाङ्गशिरसः कृतास्तेन तथा परे। पयोचरुधिरं कोष्ठा। दन्त्येषां धृतकेशर
॥२४॥ क्षणेन तद्वलं सर्वं क्षयं नीतं महात्मना। तेन केशरिणा देव्या। बह
नेनारिकोपिना॥२५॥ श्रुत्वा तमसुरं देव्या। निरुतं धूमलोचनं। वलं च क्षयि
तं कृत्स्नं। देवी केशरिणा ततः॥२६॥ चुको पदैः नाधिपतिः। शुभा प्रसफुरिताध

७९

रः। आत्तापयामास च तौ। चण्डमुखो महासुरो॥२७॥ हे चण्डहे मुखे वलैर्व
कुभिः परिवारितौ। गच्छतां तत्र गत्वा तु। साममानीयतां लघु॥२८॥ केशेष्वा
कृष्यवधावा। यदि वः संशयो युधि। तदा शेषायुधैस्सर्वैः। रसुरैर्विनिरुप्यतां
॥२९॥ तस्यां रुतायां दुष्टायां सिंहे च विनिपातिते। शीघ्रमागम्यतां वधा। गृ
हीत्वा तामथाम्बिका॥३०॥ ॥ इति श्री मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्त

२०
१५
१०
५
२०
२५
३०

रे देवी मांसात्मेधुप्रलोचनवधोनामस्योद्धायः॥६॥ ॥ऋषिरुवाच॥
आतप्तास्तेततोदैत्याः शृणुमुण्डपुर्गमाः। चतुरोगवलोपेता ययुरभुद्य
तायुधाः॥७॥ ददृशुस्तेततोदेवी मीषद्वासां व्यवस्थिताः। सिंहस्योपरि सैलेन्दु
शृंगे महतिकांचने॥८॥ ते दृष्ट्वा तां समादातु मुद्यमंचक्रु रुद्यताः। आकृष्ट
चापांसिधरास्तथान्येतत्समीपगाः॥९॥ ततः कोपंचकारोच्चै रश्विकाता ७२

नरीश्रुति। कोपेन चास्यावदनं मसीवर्णमभूत्तदा॥१०॥ अकुटी कुटिलात्रस्या
ललाटफलकाद्रुतं। काली करालवदना विनिष्क्रान्तसिपाशिनी॥११॥ वि
चित्रखट्वांगधरा नरमालाविभूषणा। द्वीपिचर्मपरीधाना शुक्लमांसाति
भैरवा॥१२॥ अतिविस्तारवदना जिह्वाललनभीषणा। निमग्नारक्तनयना
नादपुरितदिशुखा॥१३॥ सावेगेनाभिपतिता घातयन्ती महासुरान्। सै

न्येतत्रसुरारीणां मभक्षयततद्वलं॥८॥ पार्श्विग्राहं कुशग्राहि यो धधण
समन्वितान्। समादायैकरुस्तेन मुखेचिक्षेपवारणान्॥९॥ तथैवयो धंतु
रग्रे रथं सारथिना सह। निःक्षिप्य वक्त्रे दशनैः श्रुर्वयस्यतिभैरव॥१०॥ एकं
जग्राह केशेषु ग्रीवायामथ चापरं। पादेनाक्रम्य चैवान्य सुरसान् मपीष्य
यत्॥११॥ तैर्मुक्तानि च शस्त्राणि महास्त्राणि तथा सुरैः। सुरेव न जग्राह रूपा

७३

दशनैर्मथितान्यपि॥१२॥ वलिनां तद्वलं सर्वं मसुराणां दुरात्मनां। ममटा
भक्षयन्नान्या नन्यांश्चाताडयन्नया॥१३॥ असिनानि रुताः केचि। केचित्खट्वां
गताडिताः। जग्मुर्विनाशमसुरा दन्ताग्राभिरुतास्तथा॥१४॥ क्षणेन तन्म
होत्सैन्यं मसुराणां निपातितं। दृष्ट्वा चरणोभिरुद्राव तां कालीमतिभीषणां
॥१५॥ शरवर्षैर्महाभीमैः भीमाक्षीनां महासुरः। हृदयामास चक्रैश्च

मुण्डछिन्नैः सरस्वती ॥ १६ ॥ तानि च काण्डेनैकानि विशमानानि तन्मुखं वभु
 र्यथा कविमानि सुवह्निघनोदरं ॥ १७ ॥ ततो जहासातिरुषा भीमं भैरवना
 दिनी ॥ काली करालवक्रान्त दुर्दर्शोदशनो ज्वला ॥ १८ ॥ उत्थाय च महासिंहा
 देवी चण्डमधावता गृहीत्वा चास्य केशेषु शिरस्तेनासिना हिनता ॥ १९ ॥ किं
 ने शिरसि दैत्ये शुश्रूकेनादं सुभैरवां तेन नादेन मरुता चासितं भुवनत्रयं

७४

॥ २० ॥ अथ मुण्डोपधावतां दृष्ट्वा चण्डं निपातितं तमप्यपातयद्भूमौ साखः
 द्वाभिरुतंरुषा ॥ २१ ॥ रुतशेषं ततः सेन्यं दृष्ट्वा चण्डं निपातितं मुण्डं च सुमः
 हावीर्यं दिशो भेजे भयातुरं ॥ २२ ॥ शिरश्चण्डस्य काली च गृहीत्वा मुण्डमे
 व च प्राकृष्य चण्डादृहास मिश्रमभ्येत्य चण्डिका ॥ २३ ॥ ॥ देवुवाच ॥ म
 यातवात्रोपरुतो चण्डमुण्डोपहापशु सुदयसे स्वयं शुभं निशुभं चरुनि

20
15
10
5
अति॥२४॥ ॥ऋषिरुवाच॥ वातानीतौततोदृष्ट्वा. चण्डमुण्डो महासुरो
उवाच काली कल्याणी. ललितं चण्डिकावचः॥२५॥ यस्माच्चण्डं च मुण्डं
च. गृहीत्वा त्वमुपागता. चामुण्डेति ततो लोके. ख्याता देवी भविष्यसि॥
॥२६॥ ॥इति श्री मार्कण्डेय पुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवी माहात्म्ये
चण्डमुण्डवधो नाम सप्तमोऽध्यायः॥७॥ ॥ऋषिरुवाच॥ चण्डे चः

७५

निहते दैत्ये मुण्डे च विनिपातिते। वङ्गलेषु च सैन्येषु. क्षयिते च सुरेश्वर
ः॥१॥ ततः कोपपराधीनचेताः शुम्भः प्रतापवान्। उद्यगं सर्वसैन्यानां दै
त्यानामादिदेश-॥२॥ अद्य सर्ववलेर्दैत्याः प्रदुशीतिरुदायुधाः। कस्य
नां चतुराशीति. नियन्तुस्ववलेर्वृताः॥३॥ कोटिवीर्याणि पञ्चाश. दसुरा
णां कुलानिवै। शतं कुलानि धोम्राणां. निर्गच्छन्तु ममाक्षया॥४॥ कालका

दौर्हृदांमोर्थाः कालकेयास्तथासुराः। युद्धायसज्जानिर्यान्तु। आज्ञयात्वरिम
 म॥५॥ उत्पत्ताप्यासुरपतिः शुभोभैरवशासनः। निर्जगाममहासैन्यं सहस्रै
 र्वैकुभिर्वृतः॥६॥ उत्पत्तावरुवस्तत्र। प्रादुरासन्सहस्रशः। युगांतमेघा
 ववृषुः। रस्थिशोणितकर्द्धमानः॥७॥ क्रव्यादाद्यजनंधोरं शिवाश्चापिव
 वाशिरे। ताडुत्पाताननादृत्य। प्रययौ सहिमाचलं॥८॥ आयातंचण्डिका

७६

दृष्ट्वा तत्सैन्यमतिभीषणं। ज्यास्वनैः पुरयामास धरणीमगलान्तरं॥९॥
 ततः सिंहो महानादः। मतीव कृतवानृपः। घण्टास्वनेन तान्नादाः। नभिका
 चोपवृंहयत्॥१०॥ धनुर्ज्यासिंहघण्टानां। नादाधूरितदिक्षुखाः। निना
 देभीषणैः काली जिते विस्तारितानना॥११॥ तं निनादमुपक्रम्य। दैत्य
 सैन्यैश्चतुर्दिशं। देवी सिंहस्तथा काली। सरोधैः परिवारिता॥१२॥ एतस्मि

नत्तरेभूप. विनाशायसुरद्विषां. भवायामरसिंहाना. मतिवीर्यवल्गानिः
 ता॥१३॥ वृक्षेशगुरुविह्वनां. तथैन्द्रस्यचक्रयः। शरीरेभ्योविनिःकम्प
 तद्रूपैश्चण्डिकांययुः॥१४॥ यस्यदेवस्ययद्रूपं. यथाभूषणवाहनं। तद्दे
 वहितच्छक्तिरसुरानूयोदुमाययौ॥१५॥ हंसयुक्तविनाये साक्षसंज्ञक
 मण्डलुः। आयातावस्त्राःशक्तिवस्त्राणीताभिधीयते॥१६॥ माहेश्वरी

३३

वृषारूढा. त्रिशूलवरधारिणी। महाहिवलयाप्राप्ता. चन्दुरेखाविभूषणा
 ॥१७॥ योद्धुमभ्याययौदैत्या. नमिकायुहूरूपिणी॥१८॥ तथैववैद्यवीश
 क्रि. गैरुडोपरिसंस्थिता। शंखचक्रगदाशार्ङ्ग. खड्गहस्ताभुपाययौ॥१९॥
 ॥यज्ञवाराहमतुलं. रूपंयाविधतीहरेः। शक्तिःसापाययौतत्र. वाराहीः
 विधतीतनुं॥२०॥ नारसिंहीन्द्रसिंहस्य. विधतीसदृशंवपुः। प्राप्तातत्रसः

४ कैमारीशक्तिहस्ताच. मयूरवरवाहना।

राक्षोपक्षिपन्नक्षत्रसंरुतिः॥२१॥ वज्ररुक्ता तथैवैन्द्री गजराजपरिस्थिता
। प्राप्ता सरस्वतयना यथाशक्तस्तथैव सा॥२२॥ ततः परिवृतस्ताभिरीशा
नो देवशक्तिभिः । रुन्धन्तामसुराः शीघ्रं ममयीत्यारुचण्डिकां॥२३॥ ततो
देवी शरीराद्बुविनिःक्रान्तातिभीषणा । चण्डिकाशक्तिरत्युग्रा शिवाश
तनिनादिनी॥२४॥ सा चारुधूसज्जटिल मीशानमपराजिता । हतत्वंग

७८

कृभगवन् पाश्विभुंभनिभुंभयोः॥२५॥ बृहिशुंभनिभुंभंच दानवावति
गर्वितौ । ये चान्ये दानवास्तत्र युद्धाय समुपस्थिताः॥२६॥ त्रैलोक्यमिन्दो
लयतां देवाः संतुर्बुधजः । मूयं प्रयात पातालं यदि जीवितुमिच्छथ॥
॥२७॥ वलावलेपादयचे इव तौ युद्धकाक्षिणः । तदा गच्छत तप्यन्तु म
हिवाः पिशितेनवः॥२८॥ यतो नियुक्तो दैत्येन तया देव्या शिवः स्वयं शि

वद्धतीति लोकेस्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता ॥२९॥ तेषि श्रुत्वा वचो देयाः स
 र्वा ख्यातं महासुराः । अमर्षा परिता जग्मुः यत्र कात्यायणी स्थिता ॥३०॥ ततः
 पुथममेवाग्रे शरशक्तृष्टिदृष्टिभिः । ववर्ष रुद्रतामर्षाः स्तां देवीममरा
 रयः ॥३१॥ सा च तान् पुहितान् वाणान् शूरशक्तिपरश्वधान् । चिच्छेदली
 लया ध्यात धनुर्मुक्तैर्महेश्वभिः ॥३२॥ तस्मात्तस्या काली शूलपातवि
 त्त

७६

दारितान् । खड्गंगपोधितां श्वारीन् कुर्वन्ती विचरन्नदा ॥३३॥ कमण्डलु
 जलाक्षोपा दत्तवीर्यान् रुतोजसः । वस्त्राणीवाकरो कृन्तुन येन येन सम
 धावति ॥३४॥ माहेश्वरी त्रिशूलनेन तथा चक्रेण वैद्यवी । देत्यान् जघान
 कौमारी तथा शक्त्या तिकोपना ॥३५॥ ऐन्द्री कुलिसपातेन शतशो देत्या
 दानवाः । पेतुर्विदारिताः पृथ्वा रुधिरोद्यपवर्षिणः ॥३६॥ तुण्डप्रहारः

विधस्ता. दंष्ट्रा गक्षतवक्षसः। वरारुमर्त्यान्यपतं श्रकेण च विदारिताः॥३७॥
नखैर्विदारिताश्चान्यान भक्षयन्ती महासुरान्। नारसिंही च चाराजो नादा
पूरितदिशुखा॥३८॥ चण्डादृष्टासैरसुराः शिवहत्याभिहृषिताः। पेतुः पृ
थिव्यां पतिताः स्तांश्च खादायसा तदा॥३९॥ इति मातृगणकुडं मर्दयन्तं
महासुरान्। दृष्ट्वाभ्युपायैर्विविधैः नखैर्देवारि सैनिकाः॥४०॥ पलायन

८०

परान् दृष्ट्वा दैत्यान् मातृगणार्दितान्। योद्धुमभ्याययौ कुडो रक्तबीजो महा
सुरः॥४१॥ भागिनयो महावीर्यः स योः शुभनिशुभयोः। क्रोधवत्या सुतोरा
जन् महाबलपराक्रमः॥४२॥ रक्तविदुर्यदाभूमौ पतत्यस्य शरीरतः। स
मुत्पतति मेदिन्याः सत्पुमाणैर्महासुरः॥४३॥ सुपुधेस गदापाणिः रिद्धश
क्त्वा महासुरः। ततश्चैन्दीस्ववज्रेण रक्तबीजमताडयेत्॥४४॥ कुलिशेनाः

रुतस्याशु. वक्रसुआवशोणितं। समुन्नस्युस्ततोयोधा. सङ्घपास्तपराक्रमा॥
॥५५॥ यावन्तः पतितास्तस्य. शरीरादक्रविन्दवः। तावन्तः पुरुषाजाता. सङ्घीः
र्यवत्तविक्रमा॥५६॥ तेचापिपुपुधस्तत्र. पुरुषारक्तसंभवाः। समंसात्तभिः
रसुर्यं. शस्त्रपातातिभीषणं॥५७॥ पुनश्चवज्रपातेन. क्षत्रमस्यशिरोयद्।
ववाहरक्तं पुरुषा. सतोजाताः सरस्वशः॥५८॥ वैश्रवीसमरेचैनं. चक्रेणा

भिजघानह। गदयात्ताडयामास. ऐन्द्रीतमसुरेश्वरं॥५९॥ वैश्रवीचक्रभिन्नः
स्य. रुधिरश्रावसंभवैः। सरस्वशोजगद्याप्तं. तत्पुमाणैर्महासुरैः॥६०॥ श
क्राजघानकौमारी. वाराहीचतथासिना। माहेश्वरीत्रिमूलेन. रक्तबीजंम
हासुरं॥६१॥ तत्पुमासहृदये. नचचालतयापिस। सचापिगदयादैः
त्यः सर्वाएवाहूननृपृथक्॥६२॥ मान्तः कोपसमाविष्टो. रक्तबीजोमहासुरः ५२

तस्याहृतस्य वक्रधा. शक्तिश्रुतादिभिर्भुवि ॥ ५३ ॥ पपातयो वै रक्तौघ स्तेना
 संश्रुतशोसुराः। तैश्चासुरासक्तं भूते. रसुरैः सकलं जगत् ॥ ५४ ॥ व्याघ्रमा
 सीततो देवा. भयमाजग्मु रुरुत्रमं। ततो वभाषिरन्योन्यं. दिवि देवा विमान
 माः ॥ ५५ ॥ नचेदृशः संवभूव. भविता वामस्तु सुहोता निषण्णान् सुरान्
 दृष्ट्वा. चण्डिका प्राह सत्वरं ॥ ५६ ॥ उवाच काली चासुण्ड. विस्तीर्णवदनं कु

६३

रु। मरुत्स्रपातसंभूता. वक्रवीजान्माह सुरान् ॥ ५७ ॥ रक्तविलुप्तपतीकृतं
 वक्रेनानेन वेगिना। भक्षयंती चररणे. तदुत्पन्ना माह सुरान् ॥ ५८ ॥ एव
 मेव क्षयं दैत्यः क्षीणरक्तो गमिष्यति। भक्षमानास्त्वया चोग्रा. न चोत्पस्यं
 ति चापरे ॥ ५९ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ इत्युक्ता तां ततो देवी. श्रुत्वा नाभिजघ्ना
 नतं। सुखेन काली जगदह. रक्तवीजस्य शोणितं ॥ ६० ॥ ततो सा वाजघ्नाना

य गद्यातत्रचण्डिकां नचास्यावेदनांचके गद्यापातोत्थिका मपि ॥६१॥
तस्यारुतस्यदेहानु वकुसुमोवशोणितं यतस्ततस्तद्वक्त्रेण चासुण्डासं
प्रतीकृति ॥६२॥ मुखेसमुद्रतायस्या रक्तपातान्महासुराः तान्मखादाय
चासुण्डा पयोतस्यचशोणितं ॥६३॥ देवीशूलेनवज्रेण वारो रसिभिर्क
ष्टिभिः जघानरक्तबीजं तं चासुण्डापीतशोणितं ॥६४॥ सपपातमहीपृष्ठे

६३

शस्त्रसंघसमाहृतः ॥ निरक्तश्चमहीपाल रक्तबीजो महासुरः ॥६५॥ ततस्तो
रुर्वमतुल मवापुस्त्रिदशानृप तेषांमातृगणोजातो ननर्त्तास्तदोदत
ः ॥६६॥ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये
रक्तबीजवधो नामाष्टमोऽध्यायः ॥६॥ ॥ राजोवाच ॥ विचित्रमिदमा
ख्यातं भगवन्भवतामम देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तबीजवधाश्रितं ॥१॥

भूयश्चेष्टाम्यहं श्रोतुं रक्तबीजे निपातिते। चकार शुभो यत्कर्म निशुंभश्चाति
 कोपनः॥२॥ ॥ ऋषिरुवाच॥ चकार कोपम तुल्यं रक्तबीजे निपातिते। शुंभा
 सुरो निशुंभश्च रुते धेनोषु चारुवे॥३॥ रुन्ममानं महासेन्यं विलोक्या मघसु
 दहन। अभ्यधाव निशुंभोऽपि सुखया सुरसेनया॥४॥ तस्याग्रतस्तथा पृष्ठे
 पार्श्वयोश्च महासुराः। संदष्टौ सृपुटाः कुडा रुन्तुं देवीमपायुयुः॥५॥ आनः

८४

गाममहावीर्यः शुंभोऽपि खलैर्वृतः। निरुन्तुं चण्डिकां कोपात्कृत्वा युद्धं तु माः
 तृभिः॥६॥ ततो युद्धमतीवासी देव्या शुंभनिशुंभयोः। शरवर्षमतीचोयं मेघ
 योरिव वर्षतोः॥७॥ चिच्छेदास्तां कुरांस्ताभ्यां चण्डिकास्वशरोत्करैः। ताडया
 मासचांगेषु शस्त्रौघैरसुरैश्चरो॥८॥ निशुंभो निशितं खड्गं चर्मचादाय सु
 प्रभं। अताडयन्मुद्गिसिंहं देवावाहनमुत्तमं॥९॥ ताडिते वारुणे देवी क्षु

रवेणासिमुत्रमं। निशुंभस्याशुचिहृद-चर्मचाप्यरुचकुं॥१०॥ छिन्नेचर्म
लिखद्देव-शक्तिं चिह्नेपसोसुर। तामप्यस्यद्विधाचक्रे-चक्रेणाभिसुखागतां
॥११॥ कोपाध्यातोनिशुंभोय-शूलंजगद्दानवः। आयातंमुष्टिपातेन-दे
वीतञ्चापचूर्णयत्॥१२॥ आदायाथगतां सोपि-चिह्नेपचण्डिकां प्रति। सा
पिदेव्यात्रिशूलेन-भिन्नाभस्मत्वमागता॥१३॥ ततः परशुहस्त-मायात्तं

८५

दैत्यपंगवं-आहस्यदेवीवाणैद्यै-रतातयतभूतले॥१४॥ तस्मिन्निपतितेः
भूमौ-निशुंभेभीमविक्रमे। आतर्यतीवसकुट्टः प्रययौरुन्तुमन्त्रिकां॥१५॥
सरथस्थस्तथातुच्चै-गृहीतपरमायुधैः। भुजैरष्टाभिरतुलै-व्याप्याशेषं
वभौनभः॥१६॥ तमायात्तंसमालोक्य-देवीशंखमवादयत्। ज्याशब्दं चापि
धनुष-शकारातीवदुःसहं॥१७॥ पुरयामासककुभो-निनद्यण्डास्वनेनच

समस्तदैत्यसैन्यानां तेजोवधवधायिना॥२८॥ ततः सिंहो महानादैः त्प्राजि
तेभमहामदैः। पूरया मासगगाणां मोतथोपदिशोदश॥२९॥ ततः काली
समुत्पत्य गगाणं क्ष्यामताडयत्। कराभ्यां तन्निनादेन प्राकस्वनासोतिरो
हिताः॥३०॥ अष्टादहासमशिवं शिवहूतीचकारह। तैः शब्दैरसुरास्त्रेभ्यः
शुंभः कोपं परंययौ॥३१॥ दुरात्मं तिष्ठतिष्ठेति व्याजहाराम्बिकायदा। तदा

६६

जयेत्यभिरुतं देवैराकाशसंस्थितैः॥३२॥ शुंभेनागत्याशक्तिर्मुक्ताज्वा
लातिभीषणा। आयात्तीवहिहृदाभासानिरस्तामहोल्लया॥३३॥ सिंहना
देनशुंभस्य व्याघ्रलोकत्रयान्तरं। निर्घातनिखनोद्योरो जितवानवनीपते
॥३४॥ शुंभमुक्तां कुरां देवी शुंभस्तस्य हितो कुरानाचिह्नेदस्वशरैरुग्रैः श
तशोयसरुस्वशः॥३५॥ ततः साचण्डिकाकुडा शूलेनाभिजघानतं। सतः

दभिस्तोभूमौ. सृष्टितो निपपातरु ॥ २६ ॥ ततो निशुंभस्तं प्राप्य. चेतना मा
त्रकार्मुकः। आजघान शरैर्देवी. काली केशरिणं तथा ॥ २७ ॥ पुनश्च कृत्वा
वाहूना मयत्तंदनुजेश्वरः। चक्रायुधेन दितिं जम्बूदयामास चण्डिकां
॥ २८ ॥ ततो भगवती कुड्वा दुर्गा दुर्गातिना शिनी। चिह्ने दत्तानि चक्राणि स्व
शरैः सायकाश्च तान् ॥ २९ ॥ ततो निशुंभो वेगेन. गदामादाय चण्डिकां। अ

८७

भ्यधावत वैरुक्तुं. दैत्यसेना समावृतः ॥ ३० ॥ ततो निशुंभो वेगेन. गदामादा
य चण्डिकां ॥ तस्यापतत एवाशु. गदां चिह्ने दत्त चण्डिका। खड्गेन शितधारे
ण. सच शूलं समाददे ॥ ३१ ॥ शूलरुक्तां तमायांतं. निशुंभममरादनं। हृदि
विधाधशूलैः। वेगा विद्धेन चण्डिका ॥ ३२ ॥ भिन्नस्य तस्य शूलैः. हृदयां
निस्तुतोपरः। महाबलो महावीर्यः। स्तिष्ठेति पुरुषो वदन ॥ ३३ ॥ तस्य निष्ठा

मतो देवी. प्रहस्यत्यनवर्ततः। शिरश्चिच्छेदस्वर्गेन ततोऽसावपतद्भुवि॥३५॥
ततः सिंहश्चत्वादोगं. दंष्ट्राधुन शिरोधरान्। असुरांस्तौस्तथा काली. शिवद्व
ती तथा परान्॥३५॥ कौमारी शक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेश्वरमहासुराः। वृक्षाणी
मंत्रवृत्तेन तोयेनान्येनिराकृताः॥३६॥ माहेश्वरी त्रिशूलेन भिन्नाः पेतुस्त
थापरे। वाराही तुण्डघातेन. केचिन्नृणां कृता भुवि॥३७॥ खण्डखण्डं च च

८८

क्रेण वैष्णवादानवाः कृताः। नारसिंहा तथा देव्या. नखैरुगैर्विदारिताः॥
॥३८॥ वज्रेण चैन्द्रीरुस्ताप. विषुक्तेन तथापरे। अट्टहासे च कूकारैः सिंहैः
न च निपातयत्॥३९॥ केचिद्धिनेश्वरसुराः केचिन्नष्टामहाहवे। भक्षिताश्चा
परे काली. शिवद्वती मृगाधिपैः॥४०॥ ॥ इति श्री कण्डेय पुराणे साव
र्णिके मन्वन्तरे देवी माहात्म्ये निम्बवधो नाम नवमोऽध्यायः॥६॥ ॥

॥ ऋषिरुवाच ॥ निशुभं निरुतं दृष्ट्वा आतरं प्राणसंमितं । रुन्धमानं वलं चैव
शुभं कुडो ववी दचः ॥ १ ॥ ॥ शुभं कुडो ववी दचः ॥ १ ॥ ॥ शुभं कुडो ववी दचः ॥ १ ॥
वरु । अन्धासां वलमाश्रित्य सुधसैयातिमानिनी ॥ २ ॥ ॥ देवुवाच ॥ एकै
वारं जगत्पत्र द्वितीया काममापरा । पश्येता दुष्टमयैव विशन्त्यो मद्विभू
तयः ॥ ३ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ततः समस्तास्ता देवो ब्रह्मणी प्रमुखा लयं ।

तस्या देवास्तनौ जग्मु रेकैवासीन्नदाधिका ॥ ४ ॥ ॥ देवुवाच ॥ अहं विभू
त्या वकुभि रिरु रूपैर्यदा स्थिता । तत्संरुतं मये कैव तिष्ठाम्या जौ स्थि रो भव
॥ ५ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ततः प्रवदते युद्धं देव्या शुभनिशुभयोः । पश्यतां स
र्वदेवाना मसुराणां च दारुणं ॥ ६ ॥ शरवर्षैः शितैः शस्त्रैः सथास्ते श्वैव दारु
णैः । तयोर् युद्धमभ्युदयः सर्वलोकभयंकरं ॥ ७ ॥ दिव्या न्यस्त्राणि शतशो मु

मुचेयान्यथाश्रिका। वभंचतानिदैत्यसु। सत्यतीघातकर्त्रभिः॥८॥ मुक्तानिते
नचास्त्राणि। दिव्यानिपरमेश्वरी। वभंचलीलयेवोग्र। हूंकारोच्चारणादिभि
ः॥९॥ ततःशरशतैर्देवी। माहादयतसोसुरः। सापितकुपितादेवी। धनु
श्चिह्नेदचेयुभिः॥१०॥ छिन्नेधनुषिदैत्यसु। सत्याशक्तिमयाददे। चिह्नेद
देवीचक्रेण। तामप्यस्यकरेस्थितां॥११॥ ततखड्गमुपादाय। शतचक्रं च

५०

भानुमत। अभधावन्नदादेवी। दैत्यानामाधिपेश्वरः॥१२॥ तस्यापततएवा
मु। खड्गं चिह्नेदचण्डिका। धनुर्मुक्तैः शितैर्वीरैः। शर्मचारककरामलां॥१३॥ अ
श्वौश्वपोतयोमोस। रथैःसोरोधिनासहे। हताश्वःसतदादैत्यः। छिन्नधन्वावि
सारयिः॥१४॥ जगारुमुद्गरंघोर। मन्त्रिकानिधनोद्यतः। चिह्नेदापततस
स्य मुद्गरं निशितैः शिरैः॥१५॥ तथापिसोभधावन्नां। मुष्टिमुद्यम्यवेगवान्

॥समुष्टिं पातया मासः हृदये दैत्यपुंगवः॥१६॥ देव्यास्तं चापि सा देवी तलेः
नोरस्य ताडयेत् तलपङ्कजाभिहतो निपपात महीतले॥१७॥ स दैत्यराजः
सहसा पुनरेव तथोत्थितः उत्पत्य च प्रगृह्योच्चैः देवीं गगणमास्थितः॥
॥१८॥ तत्रापि सानिराधारो युयुधेतेन चण्डिका निमुञ्चंस्वेतदा दैत्यश्च
ण्डिका च परस्परं॥१९॥ चक्रतुः प्रथमं युद्धं मुनिविस्मयकारकं ततो नि

६३

मुञ्चंस्वचिरं कृत्वा तेनासिका सह॥२०॥ उत्थाद्यधामया मासः चिह्ने पधरणी
तले सक्षिप्रो धरणी प्राप्य मुष्टिमुद्यम्य वेगवान्॥२१॥ अभ्यधावत दुष्टात्मा
चण्डिका निधने कृया तमायान्तं ततो देवी सर्वदैत्यजने श्वरं॥२२॥ जगत्पा
पातया मास भित्वा शूलैः नवक्षसि सगतासुः पपातो बर्षा देवी शूलायवी
क्षितः॥२३॥ चालयन् सकलां पृथ्वीं सा विद्मदीपां स पर्वतां ततः पुसन्नमखिलं

हतेतस्मिन् दुरात्मनि ॥२४॥ जगत्वास्थ्यमतीवाप. निर्मलं चाभवन्नमः। उत्था
तमेघाः सोल्काये प्रागासस्ते शमं युयुः ॥२५॥ सरितो मार्गविरिन्य. स्तथाशुं
भेनिपातिते। ततो देवगणास्सर्वे. रुर्धनिर्भरमानसाः ॥२६॥ बभूवुर्निहते
तस्मिन्. गन्धर्वललितजगुः। अवाद्यंस्तथैवान्ये. न नृतुश्चास्यरोगणाः
॥२७॥ बवः पुण्यास्तथावाताः सुप्रभोर्भृद्दिवाकरः। जज्वलुश्चाग्नयः शाः

६२

न्ताः शान्तदिप्रनितस्वनाः ॥२८॥ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णि
के मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शुंभवधोनाम दशमोऽध्यायः ॥२९॥ ॥ ऋषि
रुवाच ॥ देव्यारुते तत्र महासुरेन्द्रे. सेन्द्रासुरावह्निपुरोगमास्तां। कात्या
यनी तुष्टुवुरिष्टलाभा. द्विकाशिवक्राज्जविकाशिताशाः ॥३०॥ ॥ देवाः
उचुः ॥ देवि प्रपन्नान्निहरे प्रसीद. प्रसीद मातर्जगतोऽखिलस्य। प्रसीद वि

श्वेश्वरिपाहिविश्वं त्वमीश्वरीदेविचराचरस्य ॥२॥ आधारभूताजगतस्तु
मेका महीश्वरूपेण्यतः स्थितासि। अपांस्वरूपस्थितया त्वयैत दायाय
नेकृत्तमलंघ्यवीर्ये ॥३॥ त्वंवैश्वरीशक्तिरननवीर्या विश्वस्पवीजं पर
मासिमाया। संमोहितं देविसमस्तमेत त्वंवैपसन्नाभुविमुक्तहेतुः ॥४॥
विद्याः समस्ता तावदेविभेदाः स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु। त्वयैकयाप

६३

रितमस्वसर्वं कामेकृतिः स्तव्यपरापरोक्तिः ॥५॥ सर्वभूतायदादेवी स्व
र्गमुक्तिप्रदायिनी। त्वं कृताकृतयेकावा भवन्तु परमोक्तयः ॥६॥ सर्वस्य
बुद्धिरूपेण जनस्य हृदिसंस्थिते। स्वर्गपवर्गदेदेवि नारायणि नमो कृ
ते ॥७॥ कलाकाद्यादिरूपेण परिणामप्रदायिनि। विश्वस्योपरतौशः
क्ति नारायणि नमो कृते ॥८॥ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके।

शरणे अंभ के गौरि नारायणि नमोस्तुते ॥ ६ ॥ सृष्टि स्थिति विनाशानां हे
 तु भूते सनातनि । युगा अये युग मये नारायणि नमोस्तुते ॥ ७ ॥ शरण
 गत दीनार्त्त परित्राण परायणे । सर्वस्यार्त्ति हरे देवि नारायणि नमोस्तु
 ते ॥ ८ ॥ दशवक्त्रे दशभुजे त्रिंशत्त्रोचन राजिते । महाकालीति विख्याते
 नारायणि नमोस्तुते ॥ ९ ॥ पद्मालये पद्महस्ते अष्टैश्वर्य्य प्रसेविते । म

६४

सप्तदशीति विख्याते नारायणि नमोस्तुते ॥ १० ॥ वेदागमादिरूपेण वाचि
 ता साक्षात्तिके । महासरस्वती देवि नारायणि नमोस्तुते ॥ ११ ॥ मधुकै
 टभनाशार्थं कल्याणावसरं नदा । वसुस्तुति नुते देवि नारायणि नमो
 स्तुते ॥ १२ ॥ सर्वदेवमये देवि अष्टादशभुजे परे । सैन्यहन्त्रीति विख्याते
 नारायणि नमोस्तुते ॥ १३ ॥ महिषासुरनाशार्थं सिंहसे परिरिस्थित । वी

रश्मिरिति स्यात्ते नारायणि नमोस्तुते ॥ २१ ॥ हंकारवीक्षणैव स्तुतध्वं
प्राक्षसैनिके हिमाचलस्य मृगैस्त्रि नारायणि नमोस्तुते ॥ २२ ॥ हंसयुक्तः
विमानस्यैव वाणीरूपधारिणि मन्त्रिस्तत्र धरे देवि नारायणि नमोस्तु
ते ॥ २३ ॥ त्रिशूलचक्रादिधरे महावृषभवाहिनि माहेश्वरी स्वरूपेण
नारायणि नमोस्तुते ॥ २४ ॥ मयूरकुक्कुटवृते महाशक्तिधरे नमो कोमा

३५

रीरूपसंस्थाने नारायणि नमोस्तुते ॥ २५ ॥ शंखचक्रगदाशार्ङ्ग गृहीत
परमायुधे प्रसीद वैष्णवीरूपे नारायणि नमोस्तुते ॥ २६ ॥ गृहीतोऽयम
हाचक्रे दंष्ट्राद्वृतवसुधरे वराहरूपिणि शिवे नारायणि नमोस्तुते
॥ २७ ॥ नृसिंहरूपेणोपेण हस्तद्वैत्याकृतोद्यमे त्रैलोक्यत्राणसहि
ते नारायणि नमोस्तुते ॥ २८ ॥ किरीटिनि महावज्रे सहस्रनयनोज्वले

वृत्रघाणहरेचैन्द्रि नारायणि नमोस्तुते ॥ २५ ॥ शिवइति स्वरूपेण रूत
दैत्यमहाबले घोररूपे महारावे नारायणि नमोस्तुते ॥ २६ ॥ दंष्ट्राकरा
नवदने शिरोमालाविभूषणे चामुण्डे मुण्डमथने नारायणि नमोस्तु
ते ॥ २७ ॥ रिक्तबीजविनाशार्थं विस्तीर्णवदनांबुजे चण्डिकाशक्तिरस्युगे
नारायणि नमोस्तुते ॥ २८ ॥ मातृसैन्यवृते गौरि दक्षिणे कालिके परे नि

२६

भुम्भदर्पदमने नारायणि नमोस्तुते ॥ २९ ॥ ब्राह्म्यादिमूर्तिसंकाशे सायुधा
ष्टभुजे परे दैत्यराजान्तिके देवि नारायणि नमोस्तुते ॥ ३० ॥ लक्ष्मि लज्जे
महाविद्ये श्रद्धे पुष्टिस्वधे ध्रुवे महारात्रि महाविद्ये नारायणि नमोस्तु
ते ॥ ३१ ॥ मेधे सरश्चतिवरे भूतिताम्रामितामसि नियते त्वं प्रसीदेशे ना
रायणि नमोस्तुते ॥ ३२ ॥ उमे दुर्गे भगे भद्रे रुद्रे सोदकपर्दिनि कालरा

त्रिधुते गौरी नारायणि नमो स्तुते ॥ ३३ ॥ श्री माया कालिका चेति चण्डिकाये
नमो स्तुते । नवार्णवेति विख्याते नारायणि नमो स्तुते ॥ ३४ ॥ दुर्गेति वेद
वाक्यैस्त्वं षड्वीजैः संपुटीकृते । द्वादशार्णवेति विख्याते नारायणि नमो
स्तुते ॥ ३५ ॥ सायुधैर्वहुभिर्देवि दौर्दण्डेरपराजिते । शान्तिदुर्गेति विख्या
ते नारायणि नमो स्तुते ॥ ३६ ॥ सर्वतः पाणि पादोत्ते सर्वतोक्षिशिरोमुखे

३७

सर्वभूतशरीरेषु वहिरन्तर्यवस्थिते । सर्वव्यापिनि सर्वज्ञे नारायणि नमो
स्तुते ॥ ३७ ॥ सर्वतः पाणि पादोत्ते सर्वतोक्षिशिरोमुखे । सर्वतः श्रवण
घ्राणे नारायणि नमो स्तुते ॥ ३८ ॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते
। भयस्य स्याहि नो देवि नारायणि नमो स्तुते ॥ ३९ ॥ सर्वदेवाधिदेवस्य सर्व
स्यामितते जसः । सर्वघ्राणरुचाक्षे नारायणि नमो स्तुते ॥ ४० ॥ सर्वधामे

वभक्तानां भुक्तिमुक्तिप्रदायिनि। सर्वदुःखहरे देवि नारायणि नमोस्तुते
॥४१॥ शत्रूणां कल्पितसर्वांगे। सर्वदैत्यविनाशिनि। सर्वविद्याधिपे देवि। ना
रायणि नमोस्तुते ॥४२॥ सर्वभूतप्रशमनि। सर्वोपद्रवनाशिनी। सर्वकाम
प्रदे देवि। नारायणि नमोस्तुते ॥४३॥ एतन्नेव दर्शनं सौख्यं लोचनत्रयभू
षितं। पातुनः सर्वभूतिभ्यः कात्यायणि नमोस्तुते ॥४४॥ ज्वालाकराल

३८

मत्सुग मशेषासुरसूदनं। त्रिशूले पातु नोभीते। भद्रकालि नमोस्तुते ॥४५॥
हिनस्ति दैत्यनेजांसि। त्वनेनाहर्जय्यजगत्। साद्य एष पातु नो देवि। पापेभ्यो
नः सुतानि च ॥४६॥ असुरासृग्वसापंक चर्चितस्तो करो ज्वलः। शुभाय त्व
द्गोभवतु चण्डिके त्वां न तावयं ॥४७॥ रोगानशेषानपहंसि तुष्टा रुष्टा तु
कामासकलानभीष्टान्। त्वामाश्रितानां विपन्नराणां त्वामाश्रितास्याश्र

यताप्रयांति॥४८॥ एतत्कृतं यत्कदनं तयाद्य. धर्मद्विषां देवि महासुराणां
रूपैरनेकैर्वक्रधात्ममूर्तिः कृत्वा मिकेतत्प्रकरोति कान्या॥४९॥ विद्यासुशा
स्त्रेषु विवेकदीपे. साद्ये सुवाक्येषु च कात्वं दन्या. ममत्वगर्तेति महाभकारे
विभ्रामयत्येतदतीव विभ्रं॥५०॥ रक्षांसि यत्रो गुविषाश्च नागा. यत्रारयो
दस्यु वल्लानि यत्र। दावानलो यत्र तथा विमध्यो. तत्र स्थिता त्वं परिपासि

३३

विभ्रं॥५१॥ विश्वेश्वरित्वं परिपासि विश्वं. विश्वात्मिकाधारयसीति विश्वं।
विश्वेशवन्धाभवती भवन्ति। विश्वाश्च यायेत्यभिनिनन्ताः॥५२॥ देवि प्रसी
दपरिपालय नोरिभीते. नित्यं यथासुरवधाद्धुनैव सद्यः। पापानि सर्व
जगतां प्रशमनयासु. उत्पातपाकजनितांश्च महापसर्गिन्॥५३॥ प्रणता
नां प्रसीद त्वं. देवि विश्वार्तिहारिणि। त्रैलोक्यवासिनामीशे. लोकानां वर

दाभव॥५४॥ ॥श्रीदेवुवाच॥वरदाहंसुरगणावरयन्मनसेषितं। तं
वृणुध्वं प्रयच्छामि जगतामुपकारकं॥५५॥ ॥देवाउचुः॥सर्वबाधाप्र
शमनं त्रैलोक्याखिलेश्वरि। एवमेव त्वया कार्यं मस्मद्वैरिविनाशनं॥
५६॥ ॥श्रीदेवुवाच॥वैवस्वतेन तरे प्राप्ते अष्टाविंशतिमैयुगे। सुभोनि
सुभश्चैवान्या बुभुक्ष्येते महासुरौ॥५७॥ नन्दगोपगृहे जाता यशोदमा

र्भसंभवा। ततस्तौ नाशयिष्यामि विन्ध्याचलनिवासिनी॥५८॥ पुनरप्य
तिरोद्रेण रूपेण पृथिवीतले। अवतीर्य रुनिष्यामि वैप्रचिन्नांश्च दान
वान्॥५९॥ चण्डहासेः स्फुरद्दंष्ट्रे वज्रकल्पैश्च चर्वकैः। भक्षयन्त्याश्च ता
वुग्रान् वैप्रचिन्तान् महासुरान्॥६०॥ रक्तादन्ताभविष्यन्ति दाडिमीकु
सुमोपमाः। ततो मां देवताः स्वर्गे मर्त्यलोके च मानवाः॥६१॥ स्तुवंतो

20
15
10
5
वारिष्यंति सततरक्तदंतिकां। भयश्च शतवार्षिक्या मनावृष्ट्यामर्नभ
सि॥६१॥ मुनिभिः संस्तुता भूमौ संभविष्याम्ययोनिजा। ततः शतेन ते त्रा
णां निरीक्षिष्यामहं मुनीन्॥६२॥ कीर्त्तयिष्यामि मनुजाः शताक्षीमिति
मां ततः। ततो ह मखिलं लोकं मात्मदेहसमुद्भवैः॥६३॥ भविष्यामि सु
राः शाकैः रावृष्टेः प्राणधारकैः। शाकं भवीति विख्यातिः तदा यास्याम्यः

१०१

हं भुवि॥६४॥ तत्रैव च वधिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरं। दुर्गादेवीति विख्या
तं तस्मै नाम भविष्यति॥६५॥ पुनश्चाहं यदा भीमं रूपं कृत्वा हिमाचले। र
क्षांसि भक्षयिष्यामि मुनीनां त्राणकारणतः॥६६॥ तदा मां मुनयः सर्वे
स्तोष्यान्पानमुमूर्त्तयः। भीमादेवीति विख्यातं तस्मै नाम भविष्यति॥६७॥
यदा रुणाख्यं त्रैलोक्यं महाबाधां करिष्यति। तदा हं भामरं रूपं कृत्वा सं

खेयवद्यदं॥६९॥त्रैलोक्याहितार्थाय वधिव्यामिमहासुरं।धामरीः
तिचमांलोकास्तदास्तोष्यंतिसर्वतः॥७०॥इत्ययदायदावाधादानवोः
त्याभविष्यति।तदातदावतीर्थीहं करिष्याम्यसिंधयं॥७१॥ ॥
इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णि के मन्वन्तरे देवी माहात्म्ये नारायणी स्तु
तिर्नामैकादशोऽध्यायः॥११॥ ॥श्रीदेवुवाच॥एभिःस्तवैश्वमांनिः

१०२

संस्तोष्यतेयः समाहितः।तस्याहंसकलांवाधां समपिष्याम्यसंशयं॥१॥
मधुकैटभनाशं च महिषासुरघातनं।कीर्त्तयिष्यन्ति ये तद् दध्मं शुभनिः
शुभयोः॥२॥अष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां चैकचेतसः।श्रोष्यन्ति चैव ये भ
क्त्या मम माहात्म्यमुत्तमं॥३॥न तेष्वाङ्कुशं किंचिद्दुःकृतोत्पानचापदः॥भ
विष्यति न दारिद्र्यं न चैवेष्टवियोजनं॥४॥शत्रुतो न भयं तस्य दस्युतो वा

नराजतः। न शस्त्रानलतोयीद्या। कदाचित्संभविष्यति॥५॥ तस्मान्ममैतन्मा
हात्म्यं पठितव्यं समाहितैः। श्रोतव्यं च सदा भक्त्या परं स्वस्त्ययनं मरुत॥६॥
॥ उपसर्गनिशेषांश्च महामारीसमुद्भवान्। तथा त्रिविधमुत्पातं माहा
त्म्यं शमयन्मम॥७॥ यत्रैतत्पशुते सम्यक् नित्यमायतने मम। सदानतद्वि
मोक्षयामि सा त्रिधा तत्र मे स्थिता॥८॥ वलिप्रदानेष्टृजाया मग्निकार्ये म

१०३

होतवे। सर्वममैतच्चरितं मुञ्चार्थं श्राव्यमेव च॥९॥ जानता जानता वापिः
वलिप्रज्ञां तथा कृतां प्रतीक्षिष्याम्यहं प्रीत्या वरिहो मंतथा कृतं॥१०॥ शूर
काले महाप्रजा क्रियते या च वाषिकी। तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिस
मन्वितः॥११॥ सर्वबाधाविनिर्मुक्तो धनधान्यसुतान्यतः। मनुष्यो मत्प्रसादेन
भविष्यति न संशयः॥१२॥ श्रुत्वा ममैतन्माहात्म्यं तथा चोत्पन्नयः शुभाः।

पराक्रमं च युद्धेषु जायते निर्भयः पुमान् ॥ १३ ॥ रिपवः संक्षयं याति कल्पा
णं चोपपद्यते । वर्द्धते च कुलं पुंसां माहात्म्यं मम शृण्वतां ॥ १४ ॥ शान्तिक
र्मणि सर्वत्र तथा दुःस्वप्नदर्शने । ग्रहपीडा सुघोरासु माहात्म्यं शृण्वया
न्मम ॥ १५ ॥ उपसर्गः समं याति ग्रहपीडाश्च दारुणाः दुःस्वप्नचतुर्भिर्दृ
ष्टं सुस्वप्नमुपजायते ॥ १६ ॥ बालग्रहाभिभूतानां बालानां शान्तिकार

१०४

कं । संघातभेदे च नृणां मैत्रीकरणमुन्नमं ॥ १७ ॥ दुर्धृता नाम शोषानां बल
शान्तिकरं परं । रक्षोभूतपिशाचानां पठनादेव नाशनं ॥ १८ ॥ सर्वममैतच्च
रितं मम सान्निध्यकारकं । पशुपुष्पाद्यधूपैश्च गन्धदीपैस्तपोत्तमैः ॥ १९ ॥
विप्राणां भोजनैर्होमैः प्रोक्षनीये रत्नैश्च । अन्यैश्च विविधैर्भोगैः प्रदानै
र्वत्सरेण या ॥ २० ॥ प्राप्तिर्मे क्रियते सा स्मिन् सकृत्सुचरिते श्रुते । श्रुतं हर

तिपापानि तद्यारोग्यं प्रयच्छति ॥ २१ ॥ रक्षां करोति भूतेभ्यो जन्मनां कीर्तनं स
 म ॥ पुंड्रेषु चरितं यन्मे दुष्टदैत्यनिवर्हणं ॥ २२ ॥ तस्मिन् ऋते वैरि कृतं भयं
 पुंसां न जायते ॥ युष्माभिः कृतं यो याश्च याश्च वृक्षैर्भिष्कृताः ॥ २३ ॥ वृक्ष
 णा च कृता याश्च प्रयच्छति शुभां मतिं ॥ अरण्ये प्राप्ते दुर्गे दावा नि परि
 वारितः ॥ २४ ॥ दस्युभिर्वा दृतः शून्ये गृहीतो वा पिशुभिः ॥ सिंरु व्याघ्रा

१०५

बुजातो वा वने वा वनरुस्तिभिः ॥ २५ ॥ राक्षसकुडेन वा जज्ञो वध्या वन्धगाः
 तोपि वा आहर्णितो वा वातेन स्थितः पोते मरुर्णवे ॥ २६ ॥ पतसु वा पिशु
 खेषु संग्रामे भृशदारुणे ॥ सर्वबाधा सुघोरा सुवेदनाभ्यर्क्षितोपि वा ॥
 २७ ॥ स्मरन्ममैतच्चरितं नरो मुचेत्तसंकटात् ॥ समप्रभावात्सिंरु व्याघ्रा द
 स्यवो वैरिणस्तथा ॥ २८ ॥ मरुसर्पेण दष्टो वा सर्पेणानुगतोपि वा ॥ दू

रादेवपलायने स्मरतश्चरितं मम ॥ २६ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ इत्युक्त्वा सा
भगवती चण्डिका चण्डविक्रमा पश्यतां सर्वदेवानां तत्रैवान्तरधीयत
॥ २७ ॥ तेपि देवानि रातं काः स्वाधिकारान् यथापुरा यज्ञभागभुजः सर्वे
च कुर्विनिरुतारयः ॥ २८ ॥ दैत्याश्च देवानि रुते शुभे देवरिपौ युधि ज
गत्विधांसि नितस्मिन् महोद्योतुलविक्रमे ॥ २९ ॥ निशुभे च महावीर्ये

१०६

शेषाः पातालमायुयुः एवं भगवती देवी सानित्यापि पुनः पुनः ॥ ३३ ॥ सं
भयं कुरुते भयं जगतः परिपालनं तथैतन्मोक्षते विश्वं सैव विश्वं प्र
सूयते ॥ ३४ ॥ सायाचिता च विज्ञानं नृणां रुद्रिप्रयच्छति व्याघ्रं तथैतत्स
कलं बुद्ध्याण्डं मनुजेश्वरा ॥ ३५ ॥ महाकाल्या महाकाले महामारी स्वरू
पया सैव काले महामारी सैव सृष्टिर्भवत्पजा ॥ ३६ ॥ स्थितिं करोति भू

तानां सैव काले सनातनी। भवकाले नृणां सैव लक्ष्मीर्वद्विप्रदा गृहे ॥
॥३०॥ सैवाभावे महालक्ष्मीर्विनाशा योपजायते। सैव दारिद्र्यनिर्नाशी
सैव सर्वात्रिहारिणी ॥३१॥ कृतासंपूजिता पुण्ये। इषगन्धादिभिस्तथा
। दद्यात्तु वित्तं पुत्रांश्च मतिर्धर्मगतिं शुभां ॥३२॥ ॥ इति श्री मार्कण्डे
यपुराणे सावर्णि के मन्वन्तरे देवी माहात्म्ये फलस्तुतिर्नाम द्वादशोऽध्या

१०७

यः ॥३३॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ एतन्नेकचित्तं भूपदेवी माहात्म्यमुत्तमं
। एवं प्रभावासा देवी यये दंधार्थतेज गता ॥३४॥ विद्या तथैव क्रियते भू-
वद्विष्णुमायया। तथा त्वमेव वैश्वरूपश्च तथैवान्ये विवेकिनेः ॥३५॥ मोक्षते
मोहिताश्चैव मोहमेव्यन्ति चापदे। तासु पैरुमहाराज शरणं परमेश्व-
री ॥३६॥ देवैर्देवैश्च गन्धर्वैर्ऋषिभिश्च मुमुक्षुभिः। आराधिता सैव नृ-

२०
 १५
 १०
 ५
 २०
 २५
 ३०
 ३५
 ४०
 ४५
 ५०
 ५५
 ६०
 ६५
 ७०
 ७५
 ८०
 ८५
 ९०
 ९५
 १००
 १०५
 ११०
 ११५
 १२०
 १२५
 १३०
 १३५
 १४०
 १४५
 १५०
 १५५
 १६०
 १६५
 १७०
 १७५
 १८०
 १८५
 १९०
 १९५
 २००
 २०५
 २१०
 २१५
 २२०
 २२५
 २३०
 २३५
 २४०
 २४५
 २५०
 २५५
 २६०
 २६५
 २७०
 २७५
 २८०
 २८५
 २९०
 २९५
 ३००
 ३०५
 ३१०
 ३१५
 ३२०
 ३२५
 ३३०
 ३३५
 ३४०
 ३४५
 ३५०
 ३५५
 ३६०
 ३६५
 ३७०
 ३७५
 ३८०
 ३८५
 ३९०
 ३९५
 ४००
 ४०५
 ४१०
 ४१५
 ४२०
 ४२५
 ४३०
 ४३५
 ४४०
 ४४५
 ४५०
 ४५५
 ४६०
 ४६५
 ४७०
 ४७५
 ४८०
 ४८५
 ४९०
 ४९५
 ५००
 ५०५
 ५१०
 ५१५
 ५२०
 ५२५
 ५३०
 ५३५
 ५४०
 ५४५
 ५५०
 ५५५
 ५६०
 ५६५
 ५७०
 ५७५
 ५८०
 ५८५
 ५९०
 ५९५
 ६००
 ६०५
 ६१०
 ६१५
 ६२०
 ६२५
 ६३०
 ६३५
 ६४०
 ६४५
 ६५०
 ६५५
 ६६०
 ६६५
 ६७०
 ६७५
 ६८०
 ६८५
 ६९०
 ६९५
 ७००
 ७०५
 ७१०
 ७१५
 ७२०
 ७२५
 ७३०
 ७३५
 ७४०
 ७४५
 ७५०
 ७५५
 ७६०
 ७६५
 ७७०
 ७७५
 ७८०
 ७८५
 ७९०
 ७९५
 ८००
 ८०५
 ८१०
 ८१५
 ८२०
 ८२५
 ८३०
 ८३५
 ८४०
 ८४५
 ८५०
 ८५५
 ८६०
 ८६५
 ८७०
 ८७५
 ८८०
 ८८५
 ८९०
 ८९५
 ९००
 ९०५
 ९१०
 ९१५
 ९२०
 ९२५
 ९३०
 ९३५
 ९४०
 ९४५
 ९५०
 ९५५
 ९६०
 ९६५
 ९७०
 ९७५
 ९८०
 ९८५
 ९९०
 ९९५
 १०००

॥ भोगस्वर्गपदवर्गदाः ॥ ४ ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ इति तस्य वचः श्रु-
 त्वा सुरयः सनराधिपः ॥ पुलिपस्य महाभागं तमृषिं संशितव्रतं ॥ ५ ॥
 निर्विर्लोति ममत्वेन राज्यापरुरणेन च ॥ जगाम स द्युस्तपसे सच वै-
 र्यो महासुते ॥ ६ ॥ संदर्शितार्थमन्वाया नदी पुलिनमाश्रितः ॥ सच वै श-
 स्तपस्तेषु देवीसूक्तं परं जपन् ॥ ७ ॥ तौ तस्मिन् पुलिने देव्याः कृत्वा मू-

त्रिमहीमयी ॥ अर्हणं चक्रतुस्तस्याः पुण्याध्यामि तपसोः ॥ ८ ॥ निरास-
 रो यताहारौ तमनस्तौ समाहितौ ॥ ददतु तौ वलिनं चैव निजगात्राद्यु-
 क्षितं ॥ ९ ॥ एवं समाराधयंतौ स्त्रिभिर्वर्षैर्यतात्मनोः ॥ परितुष्टा जगद्वा-
 त्री प्रत्यक्षं प्रादुर्लुका ॥ १० ॥ ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ यत्प्राप्यते त्वया भूप-
 तया च कुलनन्दन ॥ मन्त्रस्तत्प्राप्यतां सर्वं परितुष्टा ददामि ते ॥ ११ ॥

॥ श्रीमार्कण्डेय उवाच ॥ ततो ब्रूवन् नृपो राज्यं मविभ्रंश्य न्यजन्मनि । अ
त्रैव च निजं राज्यं हतशत्रुवलं दत्तात् ॥ १२ ॥ सौ पि वैश्यस्ततो ज्ञानं ब्रू
निर्वर्णिमानसः ॥ ममेत्यहमेति पाज्ञः संतविच्युतिकारकां ॥ १३ ॥ ॥
श्रीदेव उवाच ॥ सत्यैरहोभिर्नृपते स्वराज्यं प्राप्यते भवान् । ह्यारिषु
न सखलितं तव तत्रैव विष्णोति ॥ १४ ॥ मृतशुभयः संप्राप्य जन्म देवादि

१०६

लिखितं मया यदि शुद्धमशुद्धं वा क्षम्यतां पंडितो जनाः ॥ स्वस्तिः
श्रीशंकरे १६६७ माघमासे शुक्लपक्षे द्वादश्यातिथौ ॥ बृहस्पतिवास
रे संपूर्णं लिखितं मिदं ॥ ॥ ॥ शुभमस्तु ॥

मानदाम सुगत दामया संकलनं
वासा सफु-कृषियात उपहार !

॥३॥ ३२ मुस्तनपुरमशौलप्रिया ॥ ७॥ १०॥

॥ कोप ह्रीं ह्रीं सैलेलो भगव्य ॥

॥ चरुपातः शुभमस्तु ॥

॥ ॐ नमः ॥

١٢٣

20

15

10

5

0 5 10 15 20 25 30